

Mladina z obeh strani Ratitovca in Dolomitov se bo zbrala v Cerknem

Mladinske in borčevske organizacije škofjeloške občine se že vneto pripravljajo na skupno manifestacijo treh obmejnih občin v nekdanji »mali Moskvi«

V nedeljo, 29. septembra, bo v Cerknem veliko srečanje mladine nekdanjih obmejnih krajev: Idrije, Škofje Loke in Logatec. Pripravljali odbor iz vseh teh občinskih središč se je večkrat sestajal in pripravil vse potrebno za to obsežno manifestacijo, v kateri naj bi imela glavno besedo mladina kot naslednica generacije, ki se je udeležila NOB, borci pa naj bi bili gostje mladine. Osrednji dogodek bo podelitev domicila Vojkovi brigadi, Artilerijski brigadi ter sodelavcem partizanske bolnišnice Franje in tiskarne Slovenije. Levji delež organizacije in stroškov je prevzela idrijska občina, ki je že zbrala okroglo 10 milijonov starih dinarjev za knjigo o Vojkovi brigadi (izpod peresa znane pisca partizanskih kronik tovariša Staneta Petelina-Vojka) in za druge stroške organizacije in domicilov. V pripravljalnem odboru so se dogovorili, da bodo knjigo poklonili v spomin vsem borcev imenovanih enot, ki so vabljeni na zbor, ter vsem osnovnim šolam.

Organizatorji te manifestacije v Škofji Loki poudarjajo ob tem zlasti dva cilja. Prvi je ta, da bi se z obeh strani Ratitovca in Dolomitov znova obudila tista povezanost, ki je bila v najtežjih dnevih osvobodilnega boja. Zaradi takratnih okoliščin in okupatorjevega terorja se je takrat moralo vse življenje pomakniti v hribe, v manj dostopne kraje. Zato je oživilo v Zireh, v Davči, po logaških in

idrijskih hribih; Cerčno kot okupatorju težko dostopno središče teh gorovij pa je bilo središče vsega dogajanja. Zato ni čudno, če so takrat imenovali Cerčno »mala Moskva«. Drugi

cilj pa je, da bo to srečanje prispevalo k letošnjim vesplošnim manifestacijam ob 25. obletnici priključitve Slovenskega Primorja k matični domovini.

K. Makuc

Sodelujmo pri akciji RK za pomoč češkoslovaškim državljanom!

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je na svoji seji 22. avgusta sklenilo:

Vsem občinskim odborom ZZB NOV priporoča, naj aktivno sodelujejo pri akciji Rdečega križa Slovenije za pomoč češkoslovaškim državljanom.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRATOMIR SINKOVEC

Leto VI
ŠT. 34
27. VIII. 1968

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

OB DOGODKIH NA ČEŠKOSLOVAŠKEM PO VSEM SVETU ODMEVAJO PROTESTI PROTI AGRESIJI

V ozračje svetovne javnosti, ki se je bilo po sestanku v Bratislavi nekoliko pomirilo, je v sredo, 21. avgusta, udarilo kakor strela z jasnega: enote petih članic Varšavskega pakta pod vodstvom Sovjetske zveze so zasedle Češkoslovaško. Svet je s pridržanim dihom prisluhnil razvoju dogodkov, ki spominjajo na nacistično okupacijo te države leta 1938

Protest RO ZZB NOV Slovenije

Ob nezaliskanem sklepu vodstva Sovjetske zveze, da s četami petih članov Varšavskega pakta okupira ozemlje neodvisne in suverene države Češkoslovaške proti volji njene ljudstva in njenih zakonitih predstavnikov, je tudi predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije na izredni seji obsodilo takšno grobo kršitev načel socializma.

S tem dejanjem je storjena velikanska škoda naprednim delavskim gibanjem v svetu in Sovjetski zvezi sami. Škoda je toliko večja, ker se s tako prakso uničuje vsaka perspektiva, vsako upanje na tako družbeno ureditev, ko ne bo nihče več v nevarnosti za svojo svobodo in

neodvisnost, ko bo vsakemu narodu odprta pot k svobodnemu in neoviranemu razvoju.

Predsedstvo republiškega odbora poudarja, da nihče ne more v imenu socializma gaziti pravic suverenih narodov in da Sovjetska zveza ni sinonim za socializem. Zato socializma ni mogoče vsiljevati z bajoneti.

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije, izražajoč stališča vseh borcev NOV Slovenije, ki so se borili proti okupatorju za osvoboditev svojih narodov, za enakopravno sožitje med narodi, za pravico, da vsak narod sam odloča o nadaljnjem razvoju in rasti, obsoja sporazumevanje med vesilskimi o delitvi sveta na interesne sfere, kar pomeni hkrati smrtno obsodbo malih narodov.

Podpiramo zahtevo češkoslovaškega naroda, da se okupatorske sile Varšavskega pakta takoj umaknejo z ozemlja suverene države, da prenehajo s staro prakso preganjanja ljudi in zakonite predstavnike, ki so izpolnjevali voljo in zahtevo svojega ljudstva.

Okupacija Češkoslovaške, suverene socialistične dežele, s

strani armad petih socialističnih dežel pomeni hkrati odobravanje vseh podobnih sovražnih aktov imperialističnih in kapitalističnih dežel, hkrati pa veliko oviro za mobilizacijo vseh progresivnih sil v boju proti izkoriščanju in zatiranju, oviro za nov socialistični družbeni red, ki je prav z okupacijo Češkoslovaške doživel nepopravljiv udarec.

Predsednik
Franc Leskošek-Luka

(Obširnejši komentar o dogodkih na Češkoslovaškem berite na 7. strani.)

Čimveč občanov naj pove svoje mnenje

Ustavna komisija Zvezne skupščine SFRJ je pripravila predlog nekaterih sprememb ustave in zakona o volitvah zveznih poslancev ter sklenila, da jih da v javno razpravo.

O tem je razpravljati tudi že izvršni odbor Zvezne konferenice SZDL Jugoslavije in sklenil, da Socialistična zveza o predloženih spremembah organizira široko javno razpravo. Delovni ljudje in občani so v taki splošni politični situaciji, ki je vse bolj zahtevna, dinamična in intenzivna, življenjsko zainteresirani, da s svojo aktivnostjo obeležijo politična gibanja ter najdejo konkretne rešitve.

Zato izvršni odbor meni, da Socialistična zveza ne more biti le politična tribuna za najširše politične dogovore ter kritiko, temveč je nadvse pomembno, da pride prek nje do polnega izraza aktivnega odnosa delovnih ljudi in občanov, v katerih interesu se spremembe predlagajo. Socialistična zveza mora v svoji družbeno-politični akciji preiti od svobodne kritike k odgovornemu odločanju. Na ta način bo vsestransko odigrala svojo vlogo v javni razpravi o spremembah ustave in volilnega zakona.

Zato mora Socialistična zveza

za zagotoviti, da bodo delovni ljudje in občani v javni razpravi povedali tiste misli, ki izražajo njihove težnje, in da bodo spremembe ustave in volilnega sistema omogočile delovnim ljudem, da se uveljavijo kot aktiven dejavnik v celotni samoupravljalni in politični strukturi družbe. Oblike in načini vodenja razprav morajo omogočiti, da pridejo do izraza mišljenja vseh socialnih slojev ter skupin in da se v duhu statuta SZDL Jugoslavije ter pravil občinskih organizacij SZDL izoblikujejo stališča, ki izražajo razpoloženje in hote-nje večine.

Izvršni organi organizacij Socialistične zveze bodo spremljali razprave, zbirali predloge in mišljenja ter jih posredovali konferencam Socialistične zveze še ta mesec, zaključno pa do 25. septembra. Izvršnim odborom je tudi naročeno, naj zbirajo tudi mnenja, ki se bodo oblikovala v sredstvih javnega informiranja, v strokovnih združenjih in znanstvenih institucijah.

Teze predlaganih sprememb so bile že objavljene v dnevnih časopisih. Republiška konferenca pa bo občinskim konferencam sproti dostavila vse nadaljnje gradivo, ki obravnava predlagane spremembe ustave in zakona o volitvah poslancev, tako v zvezi kakor v republiki. Naloga vseh občanov je, da se razprav v zvezi z omenjenim udeležijo in povedo svoja konstruktivna mišljenja.

Branko Blenkuš

BESEDE IN DEJANJA

Samohvala namesto kazni

Občinski funkcionarji, uslužbenci in inšpektorji, ki te dni ponosno pripovedujejo lokalnim dopisnikom, kaj vse so v tem kratkem času odkrili in »spolovili«, gledajo na stvari povsem narobe in se sebi in drugim dozdevajo heroji leta 1968. Toda, kakor je vsak razred poln kopij slik razrednega profesorja, tako so izrazite stevilke o poverbah in prevarah zelo natančna slika resnične vrednosti teh javnih uslužbencev. Kajti samo pri nas je mogoče, da se ti ljudje hvalijo s svojimi akcijami in odkritji, namesto da bi jim vsak nov primer izgrajevanja zakona bil podlaga za disciplinsko kazeno, ker niso opravljali dela, za katero so plačani.

25. VIII. 1968.

Ekonomska politika — 19.—

Strokovna kvalifikacija za direktorje v delovnih organizacijah v občinskih statutih

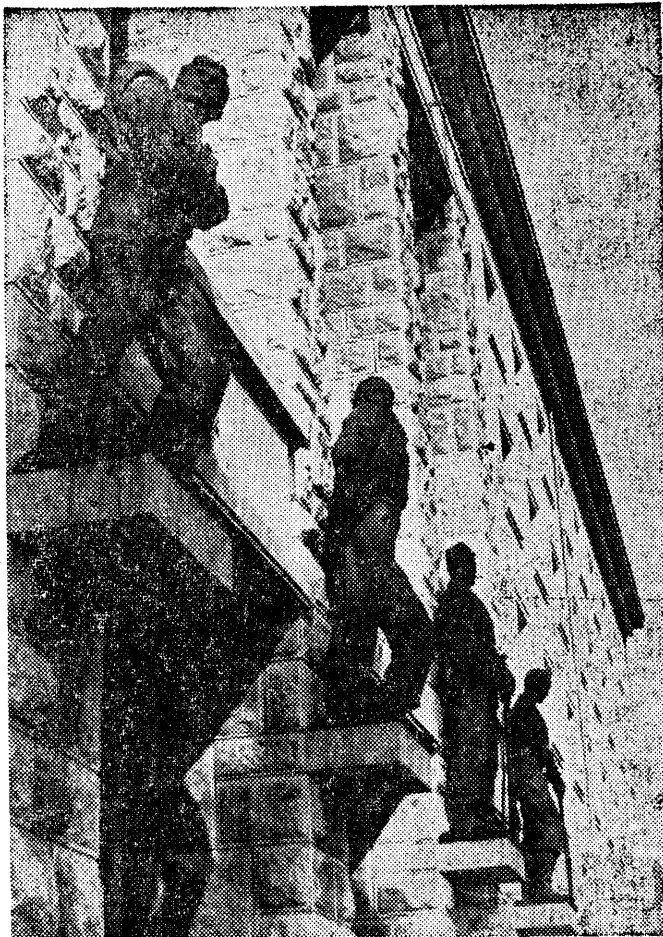
V 42 delovnih organizacijah na območju občine Titovo Ušice, v katerih so ponovno volili direktorje, jih 39 niso zamenjali. Od drugih treh sta dva šla v pokoj, a eden sploh ni konkuriral. Med 42 direktorji jih je samo 10, ki imajo visoko, a 4 višjo izobrazbo. Ti podatki so spodbudili predsedstvo občinskega sindikalnega sveta, da je predlagalo, naj bi pogoje za direktorje v delovnih organizacijah predpisali v občinskem statutu. Po sedanjih statutih delovnih organizacij lahko izvolijo za direktorja osebo s strokovno kvalifikacijo od osnovne šole do fakultete.

Borba — 19. VIII. 1968.

Očiten primer neekonomičnega poslovanja

Predlog za podražitev električne energije napoti človeka na razmišljanje o verjetnem učinku takšnih ukrepov na celotno gospodarsko življenje, gledano širše, pa tudi na stabilizacijo, ki je eden izmed aksiomov reforme. Preden pa bi se strinjali z mnenjem, da je izhod v podražitvi, je treba pogledati, kakšno so možnost, da znotraj te panoge odkrijemo in aktiviramo notranje rezerve. V tem pogledu je elektrogospodarstvo očiten primer neekonomičnega poslovanja in ogromnega razmetavanja, ki ga niso zakrivil samo ljudje, zaposleni v tej panogi (pravzaprav jih zadene za te pojave najmanjša krivda), marveč slaba gospodarska politika, lokalizem in republikanizem, ki so nas privleli tako daleč, da imamo šest ločenih sistemov, kar se z ničemer ne da opravičiti. Z znanstvenimi metodami je dokazano, da narastejo izgube zato na stotine milijard dinarjev. In zdaj kljub bridkim izkušnjam zavedamo še na pojav, da novih elektrarn ne gradimo po stvarnih interesih vsega jugoslovanskega gospodarstva, marveč po ožkih pokrajinskih računih. Komunist — 16. VIII. 1968.

PRIPRAVE NA PROSLAVO V NOVI GORICI

Pogled na fasado poslopja občinske skupščine v Novi Gorici, kjer se prizadevno pripravljajo na proslavo 25. obletnice splošne ljudske vstaje na Primorskem. (Podrobneje o tem na 3. strani)

Proslava petindvajsete obletnice vstaje primorskega ljudstva — 15. septembra — bo prirejena v širokem obsegu. To potrjujejo priprave nanjo.

Pri mestni konferenci SZDL v Ljubljani so izvolili poseben mestni štab za priprave na to proslavo. V štabu so predstavniki občinskih konferenc SZDL, Zveze sindikatov, komiteja ZKS, mestnega odbora ZZB, ZMS, univerzitetnega odbora ZŠJ itd.

SZDL in Zveza sindikatov mesta Ljubljane sta poslali vsem delovnim kolektivom v Ljubljani posebno pismo, v katerem jih vabita na množično udeležbo na proslavi 15. septembra v Novi Gorici. Podobna pisma so prejele tudi vse družbeno-politične, telesnovzgojne in taborniške organizacije.

SZDL in ZZB NOV sta prevzela nalogo, skupaj z drugimi družbeno-političnimi organizacijami skrbeti za organizirano udeležbo tistih občanov, ki ne bodo vključeni v akcije delovnih kolektivov.

Poskrbljeno je tudi za udeležbo mladine iz srednjih in strokovnih šol na tej proslavi. Predvideni so tridnevni izleti v Tirole, na Kras in Posočje, v kraje, kjer so divjali boji v prvi svetovni vojni.

Prevoze v Novo Gorico bodo oskrbovala vsa transportna podjetja iz Ljubljane. Od tu bo odpeljalo tudi osem posebnih vlakov.

Ker so vsa pripravljala dela že v teku, je pričakovati ne samo veliko udeležbo, marveč tudi dobro organizacijo.

BELA BARVA
ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI
VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

Okupacija Češkoslovaške. — Oborožene sile Sovjetske zveze, Poljske, DR Nemčije, Madžarske in Bolgarije so v okviru Varšavske zveze v nekaj urah okupirale celotno ozemlje Češkoslovaške. Sovjetska zveza je ta korak opravičila s tem, da »so češkoslovaški državni in partijski voditelji prosili za nujno pomoč, vstevši tudi pomoč oboroženih sil«. Sovjetski tanki so vdrl v Prago in obkolili zgradbo CK KP Češkoslovaške. Pražani so neoboroženi hoteli ustaviti tanke. Sovjetske čete so streljale iz avtomatskega orožja; v Pragi in drugih mestih je že več smrtnih žrtev. — Dubčka, Smrkovskega, Černika, Kriegla in Špačka so sovjetski vojaki odpeljali v neznan smer. — Na svojem 14. izrednem kongresu je KPČ sprejela deklaracijo, v kateri zahteva umik okupacijskih sil in osvoboditev zaprtih voditeljev. Vrhovni poveljnik okupacijskih sil, sovjetski general Pavlovski, je zahteval, naj člani vlade, ki so še na prostosti, ustanovijo novo vlado, v kateri naj bo Dubčkovih pristavev, pač pa morajo biti v njej Bilak, Indra, Lenart in general Ritič. Okupacijske sile torej želijo postaviti vlado, ki bi ustrezala njihovim interesom. — Na Brionih je bila seja predsedstva in izvršnega komiteja CK ZKJ pod predsedstvom tovariša Tita. Predsedstvo in izvršni komitej sta izrazila popolno solidarnost z ljudstvom Češkoslovaške, delavskim razredom, vlado in vodstvom KPČ z Dubčkom na čelu ter v celoti podprla zahteve zakonitih predstavnikov ČSSR po umiku okupacijskih čet. Na

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Obsojamo početje SZ v ČSSR

V svet je v zgodnjih jutranjih urah 21. avgusta 1968 presenetila vest radia Prage, da so čete ZSSR, Poljske, Nemške DR, Madžarske in Bolgarije prestopile meje Češkoslovaške.

Po tem so številne države nujno sklicevale vladne seje, prve reakcije iz tujine so odločno obsodile zasledbo.

Tudi v Mariboru, podobno kot v vseh predelih naše države, so razni mestni forumi na svojih izrednih sejah grajali ta korak Sovjetske zveze, pa tudi delovni kolektivi so se jim pridružili in vsi ostali državljani.

Med drugim sta odbor Mari-borskih visokošolskih zavodov in študentski list Katedra organizirala protestno zborovanje pred dijaškim domom v Mariboru. Po najbolj prometnih ulicah ter na prostoru pred dijaškim domom so viseli plakati z različnimi gesli, n. pr.:

»OBSOJAMO POČETJE SZ V ČSSR!«

»VSAKEMU NARODU NEODVISNOST IN SVOBODA!«

ipd.

Na zborovanju so govorili med drugim Adi Zunc, predsednik aktivna ZMS v TAM, Janez Svajncar, član SNG Maribor, Marjan Bačko, ki je prebral nekaj pesmi češkega satiričnega pesnika Karla Havlíčka ter odlomek iz donedavna prepovedane knjige Ladislava Mnačka Okus oblasti, turist Han Josef iz Prage in drugi. Češki državljani se je prisrčno zahvalili za pomoč, ki so jo nudili naši ljudje češkim turistom v Jugoslaviji. Povedal je, da ves njihov narod ljubi Aleksan-

dra Dubčka, Ludvika Svobodo in druge ter jim popolnoma zupa. Dogodke 21. avgusta je označil za nekaj podobnega kot je bil Hitlerjev napad na to

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Ljudje so ogorčeni

Vdor enot varšavskega pakta na Češkoslovaško je zbudil med bivšimi borci in občani ribniške občine veliko ogorčenje. Ljudje niso mogli verjeti, da so socialistične dežele brez vzroka napadle drugo socialistično deželo in jo zasedle. Ljudje obsojajo početje SZ in njenih satelitov ter odločno zahtevajo, da se okupatorji umaknejo iz Češkoslovaške.

Na naslov veleposlaništva SZ v Beogradu in na naslov CK ZKS, CK ZKJ je bilo odposlanih več protestnih brzojav, v katerih so delovne organizacije in občinski politični aktivisti odločno obsodili agresijo, obenem pa so dali vso moralno podporo brat-skemu češkoslovaškemu narodu. Bilo je tudi nekaj protestnih zborovanj. Delovni ljudje v rib-

državo 15. marca 1939.

Naposled je Drago Jančar prebral resolucijo mariborskih študentov in dijakov, nato pa so se udeleženci zborovanja s transparenti napotili skozi mesto, tiho počej internacionalo.

Tudi sekretariat Medobčinskega centra klubov OZN Maribor je vdor sil petih držav, članic varšavskega pakta, na ozemlje Češkoslovaške ostro obsodil in izjavil, da smo soočeni z najbolj grobim vmešavanjem v notranje zadeve majhne države, ki nima opravičila v nobenih pravnih normah, v nobenem določilu varšavskega pakta, in je v nasprotju z Ustanovno listino OZN. Barbarska okupacija Češkoslovaške ne bo hitro pozabljena in bo še dolgo bremenila razvoj socializma po vsem svetu. Zahtevali so, da se vse okupacijske čete pri priči umaknejo z zasedenega ozemlja in pustijo ČSSR svobodno razvijanje demokracije.

DANILO VINCETIC

Umril je Franček Drenovec

V ponedeljek zjutraj nas je globoko presunila novica, da je umrl kot žrtev mučne bolezni tovariš Franček Drenovec, novinar, dopisnik Tanjuga za Slovenijo.

Kdor ga je poznal, mu je za njim hudo, kajti bil je človek in tovariš, kakršnih je malo.

Rodil se je v Lokvah pri Krškem. Ze v gimnazijskih letih je navezal tesne stike z naprednim delavskim gibanjem. Po okupaciji naše dežele je prekinil študij in se posvetil osvobodilnemu gibanju. Leta 1942 so ga okupatorji aretirali in odgnali v koncentracijsko taborišče na Rabu, kjer je preživel vse strahote fašističnega zatiranja. Klonil pa ni nikoli, temveč je tudi v najhujših dneh ponosno kljuboval nasilju. Postal je član izvršnega odbora taboriščne Osvobodilne fronte, ki je pripravljala internirance na odločilni dan, da so ob kapitulaciji Italije nastopili kot borbena enota in razorožili italijansko posadko. Ko se je vrnil z Rabsko brigado v domovino, je kmalu postal član propagandnega oddelka pri Glavnem štabu Slovenije. Tu se je začela njegova novinarska kariera, ki ga je vodila kot dopisnika Tanjuga celo v Gano. Izkazal se je kot odličen poznavalec revolucionarnih gibanj na drugih kontinentih, zlasti v Afriki, o kateri je večkrat govoril tudi na televiziji.

Ob njegovi smrti čutimo globoko bolečino, saj nas je zapustil tako nenadoma, da skoraj ne moremo verjeti. Spomin nanj je vsajen v naša srca!

F. S.

kot je sedaj, še ni bilo opaziti. Ljudje odločno podpirajo naše politično in državno vodstvo s tovarišem Titom na čelu. Vsi ljudje so za mir, za enakopravne odnose med socialističnimi deželami in obsojajo nasilno okupacijo Češkoslovaške. Bivši borci ribniške občine odločno podpirajo zakonito vodstvo češkoslovaške republike in njeno politično vodstvo z Dubčkom na čelu ter zahtevajo, da se okupatorji takoj umaknejo z ozemlja svobodoljubne češkoslovaške republike.

Obvestilo

Odbor VIII. SNOB »Frana Levstika« vabi vse borce 8. brigade, Jurčetove čete in Levstikovega bataljona na srečanje ob 25-letnici ustanovitve brigade 1. septembra 1968 v Dolenjskih Toplicah.

Zbor brigade bo ob 10. uri pred spominsko ploščo v Dolenjskih Toplicah, ob 11. uri bo svečanost in skupno kosilo. Avtobus bo vozil iz Ljubljane 1. septembra 1968 ob 7. uri izpred pošte v Cigaletovi ulici, povratek ob 18. uri iz Dolenjskih Toplic v Ljubljano.

Odbor VIII. SNOB »Frana Levstika«

Vabilo

Občinska skupščina in vse družbeno politične organizacije občine Sežana vabijo vse preživele borce 19. SNOB Srečka Kosovela in Južnoprimorskega odreda na tovariško srečanje ob praznovanju občinskega praznika in 25. obletnice množične vstaje primorskega ljudstva, ki bo dne 1. septembra 1968 ob 11. uri v Stanjelu na Krasu.

Vabljeni tudi drugi občani.

Vabilo

Združenje borcev NOV Bukovica v Selški dolini bo 1. septembra 1968 ob 10. uri odkrilo spomenik 29 žrtvam fašističnega terorja na Kazini pri Praprotnem. V zvezi s tem Združenje borcev NOV Bukovica vabi vse svoje padlih borcev ter ostalo prebivalstvo k odkritju spomenika.

Borci Železničarske in Rabske brigade!

Vabimo borce Železničarske in Rabske brigade, da se udeležijo partizanskega srečanja v Metliki, 1. septembra, in proslavi 25-letnice ustanovitve 15. brigade in oficirske šole Glavnega štaba NOV in POS.

Pripravljalni odbor

Borci Belokranjskega odreda!

Vabimo borce Belokranjskega odreda, da se udeležijo velikega partizanskega srečanja v Metliki, 1. septembra, in hkrati obiščejo kraje, kjer se je odred bojeval.

Na svidenje v partizanski Beli krajini!

Odbor odreda

DOGOVKI TEDNA

seji so ugotovili, da najnovejši razvoj dogodkov v ČSSR dokazuje, da ne gre samo za napad na to deželo, temveč za prelomni zgodovinski trenutek, za odnose med socialističnimi državami nasploh. — Širom po Jugoslaviji se delovni ljudje zbirajo na protestnih zborovanjih in obsojajo sovjetsko agresijo, delovni kolektivi pa zbirajo za pomoč za češkoslovaške državljane, ki se ne morejo vrniti v domovino. Vlada SFRJ je že poslala ločene demarše peterici agresorjev.

Mika Spiljak se je vrnil domov. — Predsednik zveznega izvršnega sveta Jugoslavije Mika Spiljak je končal uradni obisk na Norveškem in se vrnil v Jugoslavijo. Dan pred odhodom je obiskal severno Norveško, kjer je počastil spomin Jugoslovancev, padlih za svobodo med zadnjo vojno na tleh Norveške. Prej je bilo v načrtu, da bo predsednik Spiljak obiskal še nekatera industrijska podjetja v srednji Norveški.

Grško odporiško gibanje narašča. — V Parizu so se pojavili letaki z napisom »grško odporiško gibanje«. Letaki govorijo o »naraščajočih in vedno bolj obsežnih akcijah« proti vojaški hunti. V njih piše, da ima gibanje »ljudi, organizacijo, moč in opremo, s katerimi lahko doseže cilje in da ne bo odnehalo, preden jih ne doseže« ter da je nedavni atentat na Papadopulosa njegovo delo.

Tovariš Tito in predsednik državnega sveta SR Romunije Nicolae Ceausescu sta se sešla v Vršcu, spremljali pa so ju vidni politični ljudje obeh držav. Razpravljali so o medsebojnih odnosih obeh socialističnih držav in o najnovejših dogodkih na Češkoslovaškem ter o drugih vprašanjih, ki so trenutno za vse najbolj važna.

Dwight Eisenhower v kritičnem stanju. — Zdravniki bivšega ameriškega predsednika Dwighta Eisenhowerja, ki se v bolnišnici bori s smrtno, so proti temu, da bi generalu presadili srce drugega človeka. Zdravniki sodijo, da njegova leta in druge medicinske okoliščine ne dovoljujejo takšnega kirurškega posega; Eisenhower je star 78 let. Ze sedmič ga je zadela kap.

ZDA: kakšen bo vladni program? — V načrtu demokratskega programa je kot doslej ustavev bombardiranja Severnega Vietnama vezana na pogoj »hanojskih pozitivnih znakov za držanost«. V njej sploh ne omenja pomena FNO v bodočem političnem življenju Južnega Vietnama, temveč samo izražajo upanje, da bodo v tej deželi zgradili »demokracijo ureditev«.

Zaradi odločne podpore, ki jo dajeta Zveza komunistov SFRJ in vsi delovni ljudje Jugoslaviji junaškemu odporu Čehov in Slovkov tuji okupaciji, so po daljšem molku na straneh sovjetskih listov in v oddajah radia ter televizije prvi napadi na našo politiko. Dolže nas raznih »grehov«, med katerimi je najhujši brez dvoma ta, da si drzemo misliti s svojo glavo, ne pa poslušat »modro vodstvo« v Kremliju.

Študentski nemiri v Južni Afriki. — Študentje v Johannesburgu, Capetownu in drugih južnoafriških univerzitetnih središčih se naprej protestirajo proti sklepu južnoafriške rasistične vlade, ki je prepovedala izvolitev nekega črnca za univerzitetnega profesorja v Capetownu. V Johannesburgu, Durbanu in Pietermaritzburgu so študentje napovedali nove demonstracije proti vmešavanju vlade v zadeve univerze.

Nigerija dovoli zračni koridor. — Po pogovorih nigerijskega ministra za informacije Enahora z britanskim ministrom za Commonwealth lordom Shepherdom je Nigerija končno privolila v oskrbovanje sestrane Biafre po zračni poti. Nigerijska vlada postavlja en sam pogoj: letala, ki bodo prevažala hrano v Biafro, bodo zaradi inšpekcije najprej morala pristati na nigerijskih letališčih.

AVTOELEKTRO
TOLMIN
nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije
dobite v vseh prodajalnah
avtomateriala

Morda je tak naslov malce čuden, vendar sem ga zapisal. Če mi bo uspelo moje misli napisati, kot jih čutim, in če jih boste temeljito prebrali, mi boste morda dali prav in me razumeli.

Zgodovina je neizpodbitno pokazala in vedno znova dokazuje, da so človeška pokolenja med seboj povezana in strnjena kot je veriga. Morda kdaj posamezni pokaže, toda veriga se nikoli ne pretrga. Prav tako je neizpodbitno, da se mlajše pokolenje uči od starejšega, da je pomorno na preteklost svojih prednikov in da različna razdobja zaradi različnih razmer zahtevajo od vsakega pokolenja, da se obnaša, dela in vodi družbo tako kot ustreza času, v katerem živijo, ne pa tako, kot je veljalo v preteklosti, v popolnoma drugačnih razmerah.

Skoraj vsak dan tako ali drugače pridem v stik z mladimi. Zame in za moje pojmovanje so ti mladi čudoviti. Mlada dekleta in fantje so pripravljeni delati in prevzemati vsa bremena od starejših, da bi se naša družba razvijala na višjo raven in da bi se dvignilo blagostanje delovnih ljudi. Na stotine in

Ne žalimo svoje mladosti!

tisoče jih je, ki z vso vmeno študirajo, drugi pa delajo v proizvodnji. Resnica pa je tudi, da delajo nekoliko po svoje, pač sedanjemu času primerno. Kadar nekaterih zadev ne morejo urediti po svojem mnenju, ne dovolijo hitro in učinkovito, tedaj se radi ozirajo nazaj in sklicujejo na velike pridobitve revolucije. Skoraj po pravilu je za mlado pokolenje osvobodilni boj in revolucija dokaz, s katerim skušajo streti odpor današnjih nazadnjaških sil med starejšimi in v lastnih vrstah. To pomeni, da so mladi življenjsko vezani na dosežke starejših in da skušajo od njih dalje po svoji poti v jutrišnji dan, toda z istimi cilji in enakimi hotenji.

Spodbudo za to pisanje mi dajeja današnji čas in naše ravnanje. Prav zdaj smo v času, ko izbiramo tovarišice in tovariše za bodoče vodstvene organe v Zvezi komunistov od občin do zveze. Prav tako smo tik pred dogovorjanjem o bodočih odbornikih, poslancih skupščin, članih izvršnega sveta itd. Vsako

OB TABORNEM OGNJU

leto volimo člane upravnih odborov, delavskih svetov in drugih samoupravnih teles. Razpravljamo o ljudeh, ki jih poznamo osebno ali po njihovem delu v javnosti.

Toda na žalost se vse prevečkrat vrtimo samo okoli znanih imen in se glede njih kaj hitro sporazumemo. Kadar pa gre za mlade, postanemo vse preveč počasni, silno kritični in previdni. V dno srca pa me zaboli, kadar kdo za dvajset ali petindvajset let starega fanta ali deklet, ki uspešno dela ali pa je vsaj končal ustrezno šolo, reče: »Ta pa je vendar še premaj, kako naj bo sposoben?«

Ob takih priložnostih je moja mladost užaljena. Spomini me spremljajo in zagledam devetnajstletne, dvajsetletne in petindvajsetletne komandirje čet, komandante bataljonov in brigad, sekretarje rajonov, okrajev in okrožij osvobodilne fronte in KPS, predsednike narodnoosvobodilnih odborov in druge. Vidim člane CK KPS in KPJ ter drugih najvišjih predstavništev, ki so bili takrat prav toliko stari. Nikoli ne bom pozabil tistih starejših tovarišev in tovarišic, ki so nas predlagali na to ali ono odgovorno dolžnost, nas bodrili, nam svetovali in tudi neusmiljeno kritizirali, toda z enim samim namenom — da nas usposobijo za delo. Ti starejši tovariši in tovarišice so svojo nalogo člena v verigi človeških pokolenj opravili ponosno in pošteno.

Vse to sem zapisal, ker sem prepričan, da si moramo prav mi borci prizadevati, da bi več mladih prevzelo odgovorne dolžnosti v naši samoupravni družbi. Nikoli ne recimo za nikogar, da je zaradi mladosti nesposoben in da nima izkušenj. Ne žalimo svoje lastne mladosti in mladosti naših padlih tovarišev in tovarišic!

STANE MEŠIČ

V Novi Gorici sredi priprav na proslavo 25-letnice splošne vstaje na Primorskem

NOVA GORICA — naše najmlajše mesto, ki letos slavi 20-letnico rojstva. Mesto vrtnic, kakor ga menujejo, šteje okrog 16 tisoč prebivalcev; njihova povprečna starost je 31 let. Zares mlado mesto. Pravzaprav šele generacija, ki se je rodila tik pred vojno, postaja pravi novogoriški živelj. Ta generacija je prihajala dve desetletji v Novo Gorico iz vseh krajev Slovenije in Jugoslavije. Mesto je raslo; družba je vanj vložila za okrog 40 milijard dinarjev investicij. Mesto je postalo simbol vsega, kar spada k revoluciji in nenehnemu hlepenju k napredku, gospodarskemu in družbenemu, boljšemu življenju delovnega človeka

Ni zgolj slučaj, da je slovensko ljudstvo izbralo za praznovanje 25. obletnice vseljudske vstaje na Primorskem prav Novo Gorico. Poleg svoje simbolične moči mladega mesta je mesto uspelo doseči sloves iepega mednarodnega sožitja. Proslavljanje 25. obletnice vseljudske vstaje 15. septembra bo še bolj potrdilo duha medsebojnega razumevanja na meji. To razumevanje je glasnik jutrišnjega dne, nove dobe, ki je ne bodo več pretresali ideološki predsodki in politična nasprotja.

Proslava bo potekala v znamenju vrednot, započetih pred 25 leti, ko sta si v boju proti skupnemu sovražniku — naci-fašizmu prvič v zgodovini podala roke briški in furlanski kmet, trški ladjedelničar in kraški klesar, slovenski in italijanski delavec... Na proslavo vabijo prireditelji župane goriške, tržaške in videmske pokrajine, gospoda Berzantija, predsednika deželne vlade Furlanije-Juljske krajine, delegacije italijanskih bojovniških organizacij, vseh levičarskih strank in slovenskega predstavništva iz Trsta, Gorice in Beneške Slovenije.

Na novogoriških ulicah je na moč živahno. Delavci popravljajo ceste, električno razsvetljavo, urejajo parkirne prostore. Asfaltirajo so več cest v mestu in okolici. Te dni izdelujejo načrte prometa, ki se bo odvijal na praznični dan in dneve pred slavljem in po njem. Pripraviti bo treba parkirišča za 20 tisoč osebnih avtomobilov in 600 avtobusov. Velik prostor pred občinsko skupščino in na levi pri borovih gozdičih, kjer se bodo zbirale partizanske enote, so uredili pred nekaj dnevi; sprejeti bo moral okrog 100 tisoč ljudi, ki se bodo zbirali tudi za novogoriškim nebotičnikom. Med občinsko skupščino in borovimi gozdiči bodo postavili mize z nekaj tisoč sedeži.

V Novi Gorici se vrstijo sestanki pripravljalnega odbora in njegovih številnih komisij. Pripravljajo pa se tudi v drugih slovenskih občinah, kjer domujejo partizanske enote, ki se bodo udeležile proslave. Ko sem pred nekaj dnevi obiskal bodoče prizorišče velike prireditve, je bil v sejni dvorani občinskega komiteja ZKS v Novi Gorici v Kidričevi ulici posvet vseh predsednikov ali tajnikov domicilnih enot, ki so bile v sestavi IX. korpusa.

Obširen program posvetovanja

Posvetovanje je priredila komisija za vojaške zadeve pri republiškem odboru za proslavo 25. obletnice vseljudske vstaje na Primorskem. Mnogo vprašanj je bilo na dnevnem redu, toliko, da bi le težko vsa našli. Predsedniki odborov domicilnih enot so najprej poročali o organizaciji in pripravah za udeležbo borcev na proslavi. Veliko je bilo govora tudi o načinu razdelitve spominskih značk in partizanskih pesmaric borcem - udeležencem proslave. Po končanem posvetu so si ogledali prireditveni prostor.

Partizanski tabor IX. korpusa

Poglavitna naloga komisije za borce pri odboru za proslavo je, zagotoviti dovolj velik prostor, da bi mogli postaviti partizanski tabor. Na pomoč je najprej priskočila vojaška komisija pri osrednjem odboru za proslavo in priskrbela seznam vseh brigad in odredov, ki so spadali v sklop IX. korpusa. Vseh preživelih borcev IX. korpusa je 11.500. Partizanski tabor se bo razprostiral vzhodno od stavbe občinske skupščine in bo segal do Vojkove ceste. Vhod v tabor bo z Vojkove ceste in ob stavbi občinske skupščine. Tabor je razdeljen na 10 enot — po domicilnih občinah — in vsaka ima določeno število vojaških podenot. Številke tabora, domicilne občine in imena enot bodo označene na posebnih tablicah. Na dveh velikih panojih, ki bosta stala ob vhodu v Novo Gorico, bo razviden pregled vseh vojaških enot IX. korpusa z vsemi potrebnimi informacijami za orientacijo. Na slavnostnem prostoru bo stal panoj, na katerem bo grafično prikazano delovanje zaledja in njegovih organizacij, na drugi strani pa bodo našteje vse partizanske enote, ki so se borile na Primorskem. Tabor bo opremljen s potrebnim številom prodajnih paviljonov, z mizami in sedeži ter seveda s potrebnimi sanitarijami. Pa še to: glede na številna pismena vprašanja borcev, ki niso razvrščeni po domicilnih občinah (kot na primer zaščitni bataljon IX. korpusa, minerski vod, saniteta, ilegalci itd.), je komisija za borce sklenila, da se vsi ti borci vključijo v enoto, v kateri so bili vključeni prej ali pozneje, ali pa v domicilno občino.

Vojaška zastopstva domicilnih občin

Domicilne vojaške enote same določijo svoje vojaško zastopstvo, ki bo razporejeno pred slavnostno tribuno in bo sestavljeno iz 3 borcev in 3 mladincev. Delegacije — mladinci morajo obvezno nositi obleke predvojaške vzgoje — bodo prinesle svoje bojne zastave. Na proslavo bodo prišle tudi tričlanske delegacije vsake partizanske

POSVET VETERANOV. — PRIREDITELJI PROSLAVE V NOVI GORICI SI PRIZADEVAJO, DA BI PRIREDITEV POTEKALA BREZ NAPAČ. ZATO SE JE TREBA O VSEH STVAH ZELO PODROBNO POGOVORITI. NEDAVNI POSVET PREDSEDNIKOV ALI TAJNIKOV DOMICILSKIH ENOT IZ SESTAVA IX. KORPUSA JE VODIL PREDSEDNIK KOMISIJE ZA BORCE, V RAZPRAVLJANJE PA JE PLODNO POSEGAL TUDI PREDSEDNIK ODBORA ZA PROSLAVO 25. OBLETNICE VSTAJE NA PRIMORSKEM MILAN VIŽINTIN.

enote in SR Sloveniji; enote izbirajo delegacije po lastni presoji.

Vsi z odlikovanji!

Prav bi bilo, ko bi vsi borci - udeleženci proslave v Novi Gorici pripeli na prsi vojna odlikovanja ali vsaj značke odlikovanja, saj bo velika manifestacija ponovno oživila spomine na NOB, v kateri so bila odlikovanja največji ponos vsakega borca, ki jih je imel. Prav tako kot odlikovanja bodo do-

brodšle tudi uniforme, da bo prireditve taka, kot pravi partizanski miting pred 25 leti neke na osvobojenem ozemlju!

Vsakemu borcu značko in pesmarico

Ob proslavi v Novi Gorici bodo borci IX. korpusa in ilegalci dobili spominske značke. Zanje jih je izdelanih 10.000. Te bodo dobili brezplačno. Izdelanih pa je še 40.000 značk,

ke in pesmarice bodo delili le udeležencem proslave.

Temeljite priprave po občinah

Večina občin, ki so bile enotam IX. korpusa podelile domicile, se temeljito pripravlja za obisk v Novi Gorici. Nekatere domicilne enote imajo že pripravljene kulturno-zabavne programe za svoje borce. Na tabornih prostorih bodo namreč vodstva domicilnih enot poskrbele za kulturno-zabavni program, prav tako pa tudi za prehrano borcev - udeležencev, ker nobena enota ne bo smela na tabornem mestu kuhati. Poleg tega bodo mnoge občine poskrbele za regresiran prevoz borcev in jim bodo dale nekaj denarja - žepnine. Grajati pa moramo tiste občine, kjer se niso niti ustanovili odborov domicilnih enot, zaradi česar vse delo sloni na občinskih odborih ZZB NOV. V nekaterih občinah se niso niti razpravljali o proslavi in o udeležbi na njej, prav tako pa niso vedeli, da morajo o tem razpravljati tudi predstavniki domicilnih enot. Večina je te napake že odpravila.

Prospekti o proslavi in Novi Gorici

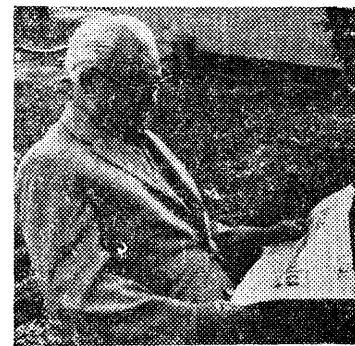
Kmalu bo v vseh turističnih poslovalnicah, na odborih SZDL in drugod mogoče dobiti brezplačne prospekte, ki bodo izšli v nakladi 10.000 izvodov. Najprej bodo udeleženci proslave prebrali dobrodošlico, nato pa podoben opis vstaje na Primorskem izpod peresa dr. Jožeta Vilfana. Na zemljevidu bodo vrisana gostišča in drugi pomembnejši objekti v Novi Gorici ter seveda slavnostni prostor. Priložen bo tudi program proslave in drugih prireditev.

Na novogoriških ulicah sem poizvedoval, kaj občani mislijo o veliki proslavi 15. septembra v njihovem mestu:

Ivanka Maragon, Solkan, IX. korpusa št. 29:

»Sem gospodinja-upokojenka. Pravkar se vračam z obkne, kjer sem imela nekaj opravkov. Kaj mislim o proslavi? To bo nedvomno največja proslava na Primorskem doslej. Nova Gorica je v letih svojega obstoja neverjetno napredovala na vseh področjih in proslava 25. obletnice vseljudske vstaje na Primorskem bo zanj lepo darilo. Na proslavo bom vsekakor prišla, ker sem bila med NOB aktivistka, pa tudi tovariša Tita bi spet rada videla, če bo utegnil priti na proslavo.«

Miro Lenšček, Ajdovščina, Prešernova 1:

»Danes sem prišel v Gorico obiskat prijatelja. Proslava bo tudi zame doživetje, saj vem, kaj pomeni vojna: bil sem na prisilnem delu v več mestih v Nemčiji. Tudi mi, Ajdovci, smo se 20 let veselili hitrega vzpona mesta Nova Gorica in prav je, da bo tudi proslava v njej.«

Marko Kragelj, Nova Gorica, Kidričeva 18:

»Končal sem 4. razred osnovne šole. Moj oče je bil kurir na Tolminkem in mi večkrat pripoveduje o vstaji na Primorskem, poleg tega pa se o partizanih učimo tudi v šoli. Na proslavo bom z očetom in mamami prav gotovo prišel.«

REŠIL JE STARKO

Človek lahko pokaže svojo hrabrost tudi v miru, ne samo v vojni. Vojak mora biti pogumen, požrtvovalen in ne sme čakati na povelje. Ko je človeško življenje v nevarnosti, mora nesebično priskočiti na pomoč...

Oskar Mrakič iz Bovca je nekega večera peljal proti domu z vozom seno. Nato ga je zmetal na skedenj. Dan je bil vroč, on pa truden in žejen. Sklenil se je umiti in si urediti obleko, potem pa zaviti na steklenico piva.

Komaj je hotel stopiti iz hiše, je opazil, kako se izpod strehe vali dim. Požar! Suho seno se je pod udarci vetra vnelo silovito. Ko je kasneje razmišljal, kako je prišlo do požara, je lahko sklepal samo eno: da je nekdo vrgel iz avtomobila na voz sena cigaretni ogorsek. Ta je tlel, ko ga je skupaj s senom vrgel v skedenj, nato pa se je vse skupaj vnelo...

Tako naglo je začelo goreti in plameni so tako hitro objeli stavbo, da nihče več ni utegnil pomisliti na reševanje. Gasilci so prišli prepozno, povrh pa tudi niso imeli gasilskega orodja v brezhibnem stanju. Nihče pa ni pomislil, da bi kdo utegnil biti v stavbi. Gospodar je stekel v hlev, da bi odvezal živino.

Ko je izbruhnil požar, je stal kakih dvajset metrov od hiše vojak Tihomir Ilić, doma iz Kraljeva. Njegova enota je bila slučajno nekaj dni v Bov-

cu. Pogovarjal se je z nekim dekletom. Ko je zaslišal klice na pomoč, se je od dekleta brž poslovil in stekel proti ognju. Pred hišo je našel vedro iz plastične mase s pomijami. Zil!

Tereziya Mrakič in vojak Tihomir Ilić

je pomije in si nataknil vedro na glavo, da bi ga ščitilo pred ognjem ter planil v gorečo hišo. Stekel je po stopnicah in poskušal odpreti neka vrata. Ni mu uspelo, ker so bila zaklenjena. Razbil jih je in vdril v sobo. V njej ni bilo nikogar. Toda v drugi sobi je med dimom zagledal od strahu negibno starko, kako drži v rokah nekaj denarja.

Bila je stara mati Oskarja Mrakiča, Tereziya Mrakič. Precej gluha je prepozno zaslišala

prasketanje ognja. Tedaj je stekla v sobo, da bi iz omare vzela ostanek pokojnine. Ima tudi poškodovano nogo in zaradi tega se je tako prestrašila, da ni mogla več nikamor. Ti-

homir Ilić si jo je naložil na hrbet in jo odnesel na dvorišče. Kmalu so prihiteli na pomoč tudi drugi vojaki. Rešili so marsikaj, kar bi drugače zgorelo. Predvsem pa so skupaj z domačini onemogočili, da bi se požar razširil na druge stavbe. Nosili so vodo z vedri in v mehovich.

Komandant garnizije polkovnik Franc Sotlar je vojaka Tihomira Ilića zaradi hrabrosti nemudoma predlagal za odlikovanje z medaljo za hrabrost.

veliko borcev, ki so se med zadnjo vojno borili v teh krajih, nekateri pa so prvič imeli priložnost spoznati Primorsko.

Na poč so se odpravili s štirimi Transturistovimi avtobusi; na vsakem so imeli vodiča skozi Zgornjesavsko dolino, prek Vršiča, skozi Bovec v Idrijo. Tam so jim predstavniki društva upokojencev in združenja borcev priredili prisrčen sprejem. Po medsebojni izmenjavi mnenj o izkušnjah v svojih organizacijah so si gostje v spremstvu domačinov ogledali zanimivosti tega rudarskega mesta. S posebno pozornostjo pa so si ogledali muzej NOB in rudarski muzej, kjer jim je upravnik te ustanove ljubeznivo razkazal predmete in slike. Po kosilu v hotelu »Pod gradom«, v katerem so bili izredno uslužno in ceneno postreženi, so šli na ogled bližnje okolice, kjer so mnogi med njimi nekoč partizani. Čas je kar prehitro mineval ob obujanju spominov in v prijetnem tovariškem razpoloženju. Vrnili so se skozi Logatec in Ljubljano nazaj na Gorenjsko.

Vzhičeni nad lepoto krajev in polni vtisov, so po vrnitvi vsi

izrazili željo, da bi tudi v bodoče prirejali podobne izlete v partizanske kraje na Dolenjsko in Stajersko. Pobudnikom, predvsem pa Alojzu Kosu in Jožetu Pibru, ter poverjenikom, ki imajo največji zaslug za uspeh te akcije, pa so izrazili priznanje. Stroški izleta so bili razmeroma majhni, ker je del sredstev prispevalo občinsko združenje ZB; to je vredno posnemanja, saj kar preveč pozabljamo na naše upokojence. JR

Proslava 25-letnice ustanovitve Šlandrove brigade

Odbor Šlandrove brigade bo ob 25-letnici ustanovitve te enote NOV organiziral več prireditev. V soboto, 7. septembra popoldne, bo v Malih Hribih pri Tuhinju odkritje spominskega kamna najmlajšemu komandantu Šlandrove brigade Borisu Vinterju, ki je tu padel 21. januarja 1945. Zatem bodo odkrili še spominsko ploščo Rudiju Karatu-Džeku, ki je padel kot namestnik komandanta bataljona

ob napadu na sovražno postojanko v Motniku v noči od 1. na 2. februar 1944. V soboto bodo v motniški šoli odprli razstavo o borbeni poti Šlandrove brigade, ki jo odbor pripravlja v sodelovanju z JLA. Ta dan bo odprta tudi nova asfaltirana cesta skozi Motnik in nov motniški vodovod, na predvečer osrednje proslave oz. prireditve pa bodo po okoliških hribih zagoreli kresovi.

Na osrednji proslavi, ki bo v nedeljo, 8. septembra 1968, ob 10. uri dopoldne v Motniku, bo govoril prvi komandant Šlandrove brigade generalpodpolkovnik Janko Sekirnik-Simon. Odbor je za to prireditve pripravil tudi bogat kulturni program. Po njem bo tovariško srečanje nekdanjih borcev Šlandrove brigade in enot, ki so z njo sodelovale, aktivistov in občanov. Nadrobnejše informacije o posameznih prireditvah in o prevozu v Motnik bodo objavljene v prihodnji številki TV 15. Informacije pa bodo udeležencem dajale tudi organizacije ZZB v Domžalah, Kamniku, v Litiji, v Zagorju, v Trbovljah, v Hrastniku, v Mozirju, v Zalcu, v Celju, v Ljubljani — Bežigradu in v Ljubljani — Moste.

Naročnikom na TV-15 in Vojaški informator

V septembru bodo pismonoše spet prihajali k vam, dragi naročniki. Čas hitro beži in tako boste svoj mesečni družinski izdelek za september vnesli še 9 dinarjev za drugo polletje. Upamo, da vas s tem ne bomo prehuho obremenili kljub temu, da vsakega izmed vas čaka kopica izdatkov za ozimnico, za šolo, za kurjavo in še in še. Prosimo vse tiste, ki bodo med tem časom sami nakazovali denar za naročnino, da razumevanje, ko bodo prejeli polnične. Preden dospoje polnične do vas, potrebujemo tu na upravi le nekaj časa, da vse pregledamo in odpošljemo. V takih primerih ali vrnemo denar nazaj ali vpišemo dvakrat plačani znesek v dobro.

Ce se naslov na polnični ne bi povsem ujemal z vašim sedanjim bivališčem, zahtevajte od pismonoše, naj vam na srednji del polnične napiše točen naslov. To je potrebno predvsem zaradi zamenjave hišnih števil, ki nam in pismonošem delajo včasih preglavice, ker redno od vas ne dobivamo sprememb hišnih števil.

Naročnike na Vojaški informator pa obveščamo, da bomo naročnino za šolsko leto 1968/69 pobirali v decembru 1968. Po sklepu uredniškega odbora Vojaškega informatorja bo naročnina za nastopajoče šolsko leto 6 N-din.

UPRAVA TV-15

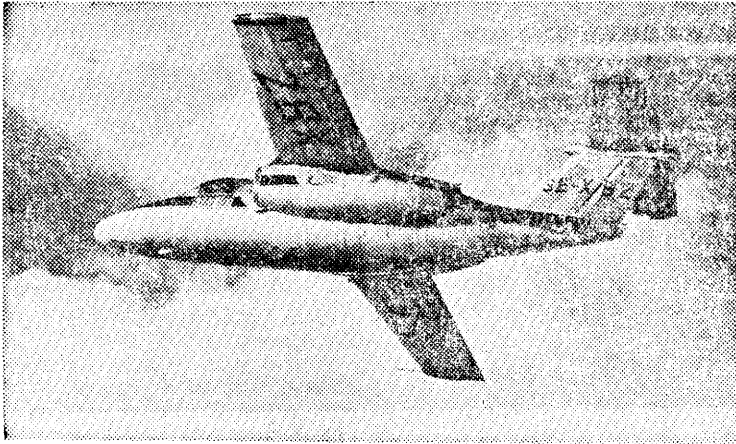
SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Švedsko trenažno in lovsko letalo Saab 105XT

O novem švedskem trenažnem in lovskem letalu Saab 105XT se na splošno izražajo zelo pohvalno. Največja hitrost, ki jo lahko doseže to reaktivno letalo na višini 4500 metrov, znaša 925 kilometrov na uro. Je dvosedelnik in opremljen s posebnim električnim motorjem, ki v primeru potrebe postane sedež s pilotoma vred iz kabine pri vsaki hitrosti, vendar pod pogojem, da je letalo vsaj 70 metrov visoko od tal.

Bojna inačica tega letala je oborožena z različnimi vrstami orožja — z dvema 450-kilogramskima in štirimi 225-kilogramskimi bombami, s šestimi 225-kilogramskimi bombami in dvema dodatnima rezervorjema s približno 1000 litrov goriva, z dvanajstimi raketa 13,5 cm, z dvema topoma 30 mm in dvema raketama »sidewinder« itd. Razen tega to letalo lah-

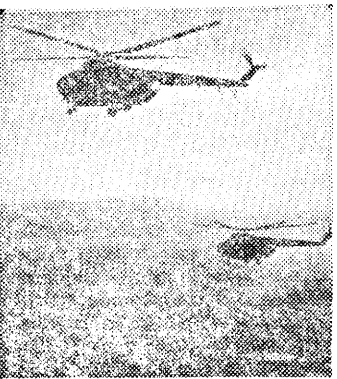

ko uporabljajo tudi kot izvidniško, trenažno in reševalno letalo ter kot letalo za zvezo.

Iz tovarne prihaja mesečno po pet letal. Doslej je švedsko vojno letalstvo prejelo že 110 letal te vrste, štirideset pa jih bo še do konca leta. Ta letala pa je naročilo tudi avstrijsko vojno letalstvo, ki pa mu jih bodo prvih dvajset dobavili šele 1970. leta.

Zmogljivost helikopterja Mi-4

Naše vojno letalstvo je opremljeno ne le s helikopteri domače izdelave, temveč tudi s sovjetskimi helikopteri Mi-4. To so srednje

veliki helikopteri, v katere lahko vkrcamo po štirinajst opremljenih vojakov. Namesto vojakov pa helikopter lahko ponese tudi terenski avtomobil, top kalibra 76 mm ali dva motorja s prikolicama in njuno pesadilo.

Helikopter lahko brez pristanke napravi 250 kilometrov dolgo pot, če leti 1500 metrov visoko in s hitrostjo 175 kilometrov na uro.

Češkoslovaški tank na splavu

Češkoslovaška vojska je izvrstno organizirana in oborožena. Delo je opremljena in oborožena z izdelki svoje industrije, precej pa

ima tudi sovjetske oborožitve. Sovjetskega izvora je tudi tank T-54. Na naši sliki ga vidimo, kako so ga pontonirji vkrcali na splav, da bi ga z njim prepeljali na nasprotni breg reke.

Češkoslovaška novinarja M. Tatarov in J. Novak sta po doslej še neznanih nemških in francoskih dokumentih napisala reportažo o tem, kako je sovjetsko poveljstvo zvedelo za nemške načrte o prodoru proti Stalingradu

Izgubljeni načrti

Leto 1942 se je za Nemce začelo zelo ugodno. Oholi maršal von Bock je v komaj osmih tednih dokončal tri velike bitke — pri Harkovu, na Kerču in za Sevastopolj — in tako pripravil tla za veliko poletno ofenzivo. Nemci so jo imenovali »operacijo Blau«, usmerjena pa je bila proti Stalingradu in Kavkazu. Da bi lahko uresničili svoje velike načrte, so Nemci na južno fronto navlekli ogromno vojaštva in raznega materiala. Osvojitev Stalingrada je za naciste postalo vprašanje »viteške časti«.

Medtem se je nastanil v neki osamljeni vili na robu Harkova (pred vojno je tam bil sedež združenja težke industrije harkovske pokrajine) general Stum-

jesti? Bil je družaben in zato je bilo pri njem vedno najti goste. Prirejal je gostije, pil in se vojskoval — po svoje.

Kot običajno je general Stumme tudi 19. junija 1942 razposlal kurirja s pozivi na večerji višjim oficirjem korpusnega štaba. Prišlo jih je precej, vsi pa so bili ljudje na položajih. Tam so se zbrali trije divizijski komandanti (med njimi tudi general Wieding, ki je kasneje bil zadnji komandant Berlina), načelniki divizijskih štabov, vse sami izbrani oficirji.

General Stumme je svojim gostom pogosto prirejal »krvniške večerje«. Tako jih je brkone imenoval zato, ker na njih niso poznali pri jedi in pijači nobene mere.

Oficirji so sedeli na nazdravljalni frirerji, zmagam, viteštvu in lepim ženskam.

»Se nekaj dni, spoštovani gospodje, in spet bomo nadaljevali,« je general stopil na noge s čašo v roki. »Te proklete Ruse bomo pa pomendrali. Na zdravje, gospodje!«

Vino je teklo v potokih — pili so krimski sekt, ki so ga bili našli v harkovskih trgovinah, pri tem pa jih je kot navadno zabavala godba. Z jedjo in pijačo niso varčevali. »Krvniška večerja« se je blizala vrhu. Tudi s kaviarjem so si lahko postregli. Njihov prizadevni intendant, rezervni oficir, ga je bil nekje našel in vzel, tako da ga je bilo dovolj za vse generale. Po kaviarju je prišel na vrsto še šampanjec, kar je povzročilo med oficirji izvrstno počutje. Po tolikšnih količinah popitega vina so izginile vse razlike med čini. Stumme, »Bliskovita krogla«, je kar sam polnil kozarce.

Na strašno rusko zimo so že pozabili, pred njimi pa je bila nova ofenziva z novimi uspehi. Ko je pogovor nanesel na operacijo, je polkovnik Franz, načelnik Stummevega štaba, kar z vilicami, noži, žlicami in kozarci na mizi pojasnjeval potek bodoče operacije.

Do desete ure je manjkalo še pet minut in »krvniške večerje« se ni bilo konec, ko je vstopil štabni pisar Odinga. Približal se je majorju Hesseju, pribočniku generala Stummeja, in mu za-

čel nekaj šepetati. Nihče ni obracal pozornosti na to. Major Hesse je vstal in obvestil generala, da ga nujno kličejo k telefonu. Izredno razpoloženi general pa se je pošalil:

»Nikar nam ne prinesite kakkega povelja, ki bi nam pokvarilo »krvniško večerjo!«

Vsi so se glasno zasmeli, zakaj general Stumme je bil šaljivec — pa tudi komandant njihovega korpusa. Postali so še boljše volje.

Major Hesse je odšel za pisarnjo. Medtem ko sta se spuščala v pritličje, je Odinga bojazljivo pripomnil:

»Kaže, da je v 23. oklopni diviziji nekaj narobe.«

»Kaj naj bi bilo narobe?«

»Od popoldne pogrešajo komandantovega pribočnika majorja Reichla!«

»Nemogoče!«

To, kar je bil slišal, ga je tako podžgalo, da je major zadnje stopnice kar preskočil in ves razburjen povprašal po telefonu:

»Kaj je vendar?«

Čez nekaj časa je bilo slišati njegov odgovor:

»Ne, pri nas ga ni!«

Major se je še nadalje čudil, nato pa zavpil:

»Pravite, da je odletel ob dveh, sedaj pa je ura že deset! Kaj pa je imel s seboj?«

Počakal je, dokler ni z druge strani dobil odgovora:

»Karto, dokumente, poročila...«

To pa je majorja razbesnelo:

»Samo to? Vrag naj vas nosi! Kaj ne veste, da se s temi stvarmi ne leti na fronto?«

Major Hesse je ob telefonu stal še nekaj minut, nato pa je stekel po stopnicah navzgor. Ko je vdrl v sobo, kjer so se nadalje nalivali s šampanjcem, so vsi začutili, da se je zgodilo nekaj strašnega. Celotodci so nehali igrati.

General Stumme ni maral nobenih presenečenj na svojih večerjah in je nejevoljno povprašal pribočnika:

»Kaj se je zgodilo, major?«

Ta je molčal. Sporočilo, ki ga je bil prejel, je bilo tako slabo, da je bilo treba zbrati poguma, preden ga je lahko povedal tudi zbranim višjim oficirjem. Naposled se je zbral, se nagnil h generalu in tiho dejal:

»Gospod general, obvestili so me, da pogrešajo majorja Reichla, pribočnika komandanta 23. oklopne divizije.«

To sporočilo je udeležence »krvniške večerje« v hipu vrglo na noge. Novica, ki jo je bil prinesel major Hesse, je vsem pokvarila razpoloženje. Da je major Reichel izginil?

Ce bi šlo le za majorja, je

pomisllil general Stumme, naj ga vrag odnese. Saj itak ni bil kaj prida. Toda v tem primeru grozi katastrofa vsem drugim. Vsak hip jim ugeteje sporočiti, da so tajni dokumenti propadli.

Dva dni poprej je bil general Stumme seznanil svoje komandante o »operaciji Blau« — o veliki nemški ofenzivi. To je storil ustno, kajti pisмено obveščanje, če ni bilo kake posebne potrebe za to, je bilo iz varnostnih razlogov najstrožje prepovedano. Takrat pa je nekdo izmed komandantov navzlic temu zaprosil:

»Ali nam ne bi dali nekaj na papirju, gospod general? Kako naj si človek zapomni ruska imena vasi in oporišč, skratka vse to ozemlje, po katerem se bomo vojskovali?«

General je moral priznati, da je pripomba umestna. Ker pa je želel z vsemi oficirji biti v dobrih odnosih in ker si tudi sam ni mogel zapomniti ruskih imen, je dovolil, da načrt napada spravijo na papir, vendar z opombo: »Samo za gospode komandante divizij!« Kopije tega dokumenta je komandantom dostavil po zanesljivih oficirjih za zvezo.

Tak postopek je bil skoraj v vseh nemških oklopnih divizijah nekaj vsakdanjega. Strokovno napisani načrt napada je Stummeju bolj ustrezal kot ustna navodila. Vse dotlej pa se ni nikoli zgodilo, da bi kaj izgubili in s tem ogrozili vojaško skrivnost. Po drugi strani pa so bili tudi komandanti zadovoljni, ker jim ni bilo treba toliko utrujati možganov. Pogledati je bilo treba le na karto in takoj so videli, ali je treba kreniti na sever ali na jug, kako je treba napadati in s kakšnimi cilji. To je vsem ustrezalo prej in sedaj, ko je prišla na vrsto tudi »operacija Blau«.

Toda pribočnik komandanta oklopne divizije je nenadoma izginil, in z njim vred so izginili tudi načrti.

V hipu so vsi pozabili na »krvniško večerjo«. Mučilo jih je, ker niso vedeli, pri čem so. Ugotoviti je bilo treba, kaj se je bilo majorju pripetilo. To pa, so lahko zvedeli le v štabu 23. oklopne divizije.

(Nadaljevanje)

1. septembra zbor XV. SNOUB »Belokranjske« v Metliki

1. septembra bo XV. SNOUB »Belokranjska« slovesno praznovala 25-letnico ustanovitve v Metliki. Ob 9. uri bo poimenovanje osnovne šole v Metliki po »Belokranjski« brigadi in odkritje reliefa iz bojev XV. SNOUB.

Ob 10.30 bo slavnost in zbor brigade v Ljudskem parku ob Cesti bratstva in enotnosti. Govoril bo predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher.

Vabimo vse borce in svojce padlih, da se udeležijo proslave 25-letnice ustanovitve brigade.

Srečanja se bodo udeležili borci Belokranjskega odreda, Cankarjeve brigade, I. slovenske artilerijske brigade, I. brigade vojske državne varnosti, 14. SNOUB, Rabske, Železničarske, 13. proletarske »Rade Končar«, gojenci in vodstvo oficirske šole pri glavnem štabu NOV in POS in borci XIV. divizije, ki so se udeležili pohoda na Štajersko.

Posebnih vabil ne bo.

Odbor XV. SNOUB

»TIGR« IN NOB

»Borba slovenskega in hrvaškega ljudstva v Julijski krajini ni sedaj samo borba zatirane jugoslovanske manjšine v Italiji, tudi ne samo borba potlačene našega delovnega ljudstva skupaj z italijanskimi delovnimi množicami proti velikopravniškemu sistemu italijanskega fašizma, ampak je postala zaradi splošnega razvoja svetovne mednarodne situacije in borbe fašističnega velekapitala v svetu tudi del borbe svetovnih protifašističnih sil proti fašizmu vseh vrst, ki prinašajo vojno in oboroževanje ter odvzemajo kruh in svobodo narodom.«

(SVOBODA — glasilo rev. org. Julijske krajine, leto IX, šte. 13 — 1936)

(Nadaljevanje in konec)

Leta 1940 so se v Julijski krajini spet začele množične aretacije. Aretrani je bilo nekaj sto ljudi, od tega jih je prišlo 57 pred specialno rimsko sodišče (Tribunale speciale) v Trstu. Aretrance so obtoževali hujšanja prebivalstva, zveze z emigranti v Jugoslaviji, veleizdaje in protidržavne aktivnosti sploh. Kot najodgovornejši in najhujšanejši so bili označeni: Kos, Bobek, Tomažič, Vadnal, Ivančič in še vrsta drugih. To pa je bilo na pragu vojne v Jugoslavijo, na začetku NOB jugoslovanskih narodov. Ni slučajnost, da so mnogi tigrovičji iz 1941. leta postali vidni aktivisti OF, da so izkušeni ilegalni delavci iz Julijske krajine, ki so se ob kapitulaciji Italije nahajali v zaporih na vseh koncih Apeninskega polotoka, bili navadno prvi, ki so se znašli in vzele v roke organizacijo reševanja in vračanja zapornikov v domovino.

III. S Pinkom Tomažičem so bili 15. decembra 1941. na Občinah ustreleni še Simon Kos, Viktor Bobek, Ivan Ivančič in Ivan Vadnal. Zveza med prizadevanji TIGR v desetletju pred II. svetovno vojno in med NOB jugoslovanskih narodov je bila na ozemlju Julijske krajine hitro vzpostavljena, saj je bila sama po sebi ločena; teren za to je bil pripravljen, a vezi s slovenskimi komunisti so se bile tkale že nekaj let.

Vidno vlogo pri spletnju teh vezi je imel prav Pinko Tomažič. Izpricano je, da so se Tomažič, Bobek in Zelen srečali v Ljubljani že avgusta 1939. Dogovarjali so se o skrivališčih orožja, ki jih je imel TIGR v Julijski krajini in se dogovorili, da določeno količino orožja, ki ga je skrival Vadnal v Zeljah pri Postojni, predajo Tomažiču. Decembra istega leta sta prišla Bobek in Tomažič k Vadnalu in nato so nekaj orožja prenesli iz Zeljah v Vremško dolino. Vendar je italijanska policija leta 1940 našla v Zeljah še za cel voz pušk in nabojev. Zelen se je tedaj moral skrivati tudi v Ljubljani. Večkrat si je našel brat in brke, vzel v roke staro čevsko patiko in sves izrpan hodil na organizacijske sestanke.

Italijanska policija pa je obljubila tistemu, ki ga dobi živega ali mrtvega, veliko denarno nagrado. Vendar je pogostoma prihajal v Ilirsko Bistrico, kjer je bilo fista leta eno najbolj živih jeder tigrovskega gibanja. Gibati se je moral seveda le strogo tajno. Prenočeval je zdaj v Trnovem, zdaj na Topolcu, često pa kar v gozdu. 1938. leta si je ob nekem prehodu čez mejo hudo zvinil nogo. Nekaj tednov je bila njegova prebivališčna borna koča v borovih nad Ilirsko Bistrico. Njegova edina zveza z ljudmi pa je bil Bobek, ki mu je prinašal hrano in bil sploh njegov bolničar. — Kako dramatična je bila situacija za Zelena, priča dejstvo, da je bil prikovani na mesto v neposredni bližini močnih fašističnih postojank, medtem ko je bila na njegovo glavo razpisana nagrada 30.000 lir. (To je bil tedaj velik denar, zanj bi se dalo kupiti 6 do 7 avtomobilov.)

Viktor Bobek, doma iz Ilirske Bistrice, je bil tisti čas sploh eden najbolj agilnih. Ko se je začela II. svetovna vojna, je bilo spet izvedeno nekaj sabotažnih akcij, ki se jim je TIGR sicer nekaj let odpovedal. 25. februarja 1940 je Bobek organiziral sabotažo v italijanski vojaški postojanki v Klani. Po italijanskih virih je bilo tedaj uničenih nekaj topov, minometov in nekaj tisoč nabojev. Bobek se je moral na procesu zagovarjati tudi zato. Po pričevanju očividcev je bil na procesu hudo izmučen, njegov glas je bil komaj slišen in le težko razumljiv. Očitno je bilo, da je tiste dni zasliševanja marsikaj pretrpel. Saj je bila policija prepričana, da ve marsikaj, o čemer pa ni hotel spregovoriti. Izdal ni ničesar. Tigrovske postojanke v Ilirski Bistrici, na Topolcu, v Zeljanah, na Novi Sušici in drugod po Brkinih so postale prve postojanke OF.

IV. Takoj po razsluho stare Jugoslavije so se v Ljubljani srečali Danilo Zelen, Anton Majnik in Ferdo Kravanja — trije izkušeni protifašistični bojovníki. V začetku maja so se odpravili na Malo goro pri Ribnici na Dolenjskem in se nastanili v Česarjevi koči. Tam blizu so imeli namreč precej skritega orožja in trdno so bili odločeni, da bodo nadaljevali boj do konca.

Italijanski viri, ki popisujejo naslednji dogodek, ne povedo, kako je karabinerska postaja v Ribnici zvedela, da se na področju Male gore zadržujejo »sumljivi elementi«.

Dne 13. maja 1941. zjutraj se je odpravila proti Česarjevi koči patrola sedmih mož, med katerimi so bili trije bivši jugoslovanski orožniki, ki so služili novim oblastem. Vodil jih je orožnik Jože Pišorn, ki je dobro poznal tiste kraje in ljudi. — Ko so prišli do koče, so se razporedili okoli nje. Pišorn pa je previdno stopil do vrat, prisluhnil in nato zavpil: »Odpri!« Ker ni bilo nikakršnega odziva, se je zagnal v vrata, ki so ob tem popustili. Tedaj pa je odjeknil strel iz puške omahnil. Nato se je vnel divji spopad. Obleganci so se držali, napačniki so nato proslili za pomoč 2. polk sardinskih grenadierjev v Ribnici. Poročnik Taglienti je privedel dva strelska oddelka s minometali. Koča je bila potem hitro razdejana in na streljanje ni bilo z druge strani nikakršnega odziva več. V koči so nato našli mrtvega Zelena, Kravanja s prestreljenimi pljuči in le lažje prizadetega Majnika.

Majnika so nato zvezanega vodili skozi gozd proti Ribnici. V trenutku nezadostne budnosti straže pa je planil v gozd. Za njim se je usula toča krogel, a se je le rešil. — Težko ranjenega Kravanja pa so odpeljali v poljsko bolnišnico št. 55 v Kočevju.

V naslednjih dneh so brneli telefoni in romale brzojavke med vojaškimi poveljstvi in policijskimi postajami, kajti treba je bilo ugotoviti identiteto v spopadu zapletenih borcev. Pri njih namreč niso našli nikakršnih dokumentov. Italijanski vojaški obveščevalci, znan kot »kapitan ONNIS«, je posumil, da bi ubiti utegnili biti Danilo Zelen. Odprli so po dveh dneh njegov grob, naredili obdukcijo in ugotovili, da se je težko ranjen očitno sam ubil. Po zlatem zobu na desni strani in še po nekaterih drugih znakih je bil sum kapitana ONNISA še doletel. Pripeljali so k truplu Zelenevo mater, a ta ni trenila z očesom. Pogumno in hladnokrvno je povedala: »Tega človeka ne poznam, to ni moj sin.« Nato so pripeljali še očeta in ta ni mogel zadržati solz. Zelen je bil tako identifikiran. Kako pa je bil zapisan pri italijanskih fašistih, pričajo besede državnega tožilca Carla Fallaceja, ki je na tržaškem procesu z neprikritim zadovoljstvom povedal: »V spopadu z našimi vojaki je bil ubit Danilo Zelen, eden največjih in zloglasnih sovražnikov fašistične Italije.« — Za hip je nato umolknil in dodal: »Pero la sua mamma e una donna meravigliosa.« (Njegova mati pa je krasna žena.)

peljall še očeta in ta ni mogel zadržati solz. Zelen je bil tako identifikiran. Kako pa je bil zapisan pri italijanskih fašistih, pričajo besede državnega tožilca Carla Fallaceja, ki je na tržaškem procesu z neprikritim zadovoljstvom povedal: »V spopadu z našimi vojaki je bil ubit Danilo Zelen, eden največjih in zloglasnih sovražnikov fašistične Italije.« — Za hip je nato umolknil in dodal: »Pero la sua mamma e una donna meravigliosa.« (Njegova mati pa je krasna žena.)

V. Ferdo Kravanja, rojen v borni kmečki hiši v Čezsoči, je naslednje dni težko ranjen visel med življenjem in smrtjo. Pa so ga vseeno vztrajno zasiljevali. Preiskovalcem je natvezel tole storilo: »Pišem se Djuro Jovanović in sem Srb po rodu. V začetku vojne sem se na poti za kruhom znašel v Sloveniji. Naletel sem slučajno na to kočo in ona dva fanta, ki ju nikoli prej nisem videl, sta me vzela pod streho... Tako spretno je pletel zgodbo, da so preiskovalci nasledili.

Pobegli Anton Majnik, primorski emigrant, učitelj v Ribnici, ki se je čez nekaj dni znašel pri sodavcu Tonetu Černcu, potem ko mu je neki gozdar presekali verige na rokah, se je nato skrival na Veliki gori. Našel je stik s tovariši v Ribnici in s sestro, ki je bila tudi emigrantka z Volé na Tolminkem. In takoj je začel snovati načrt za rešitev ranjenega Kravanja. Prek sestre Milene, ki je delala v kočevski bolnišnici, je bila reševalna akcija že skoraj pripravljena, ko so iznenada Kravanja premestili v Ljubljano.

Reševalno akcijo je bilo treba zasnovati nanovo. Majnikova sestra je prek sestre Milene dobila zvezo s sestrom Jedrt v ljubljanski bolnišnici. Ko ji je razložila, za kaj gre, je sestra Jedrt sicer obljubila sodelovanje v akciji, a hkrati je namignila, da bo morala — v primeru, če bo policija stvar raziskovala — povedati resnico. Vest da ji ne dovoljuje lagati. Majnikova ji je nato razložila nevarnost, da Italijani ranjenega kot slovenskega rodoljuba lahko obsodijo in ustrelijo, kot so že toliko drugih. Očitno je bilo, da se je sestra Jedrt znašla v hudi dušev-

ni stiski. Sele po posvetovanju s spovednikom, ki ji je zatrdil, da laž policiji, če gre za rešitev človeškega življenja, ni greh, se je sestra Jedrt odločila.

Ob Kravancovi postelji sta noč in dan stražila dva karabinerja. Rešiti ga ni bilo lahko. Dr. Arko in Dr. Dergane — ki je kasneje pisal o tem v članku Prvi ranjeni partizan v sanatoriju »Emona« — sta imela pri zadevi izredno pomembni vloge. Dne 6. oktobra 1941 je sestra Jedrt zvalila karabinerja na kavo, vanjo pa je že prej vsula lahke usipavni prašek. Stražarja sta čez nekaj minut zaspala kot klatci. Kravanja se je dvignil iz postelje, se privlekel do stranišča, kjer so že bili pripravljeni obleka in čevlji. Sestra Jedrt ga je nato ob pomoči Dr. Dergane pospremila po hodniku, ga nato izročila ing. Stučiču in dr. Marušiču, ki sta ga mimo straže ob vhodu odpeljala do avtomobila, šofer Balant pa ga je nato zapeljal do gostilne »Pri Amerikancu«, kjer sta ga čakali pripravljena soba in »privatna« zdravniška nega.

Po nekaj mesecih, ko je povsem okrevaj, je odšel v partizane. Padel je na Poljevanju pri Gorici 1944. leta kot »sokretar zahodnomorskega okrožja. V »Partizanskem dnevniku« z dne 22. oktobra 1944 je dr. Joža Vilfan o njem med drugim zapisal: »Ferdo Kravanja-Skalar je bil »od prvih dni v OF, postal je partizan in je potem prišel na politično delo na Primorskem«. In: »Bil je med tistimi, ki so kapitulacijo stare Jugoslavije vzeli ne kot konec, temveč kot začetek, kot možnost, da Slovenci obračunajo z vso preteklostjo in se osvobodimo veseposod, torej kot dolžnost za vsakega poštenega Slovenca, da to možnost izkoristite.«

Tudi Anton Majnik je postal partizan. V Ribnici visi spominska plošča z naslednjimi besedilom: ANTON MAJNIK UČITELJ V RIBNICI, KI JE PRI NAS PRVI PRIZGAL PIJAMEN UPORA, JE PADEL NA TEM MESTU 21. XI. 1943.

ROJL OD ŽIVLJENJA SMRT JE RODOVITNA

ALOJZ ZIDAR

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Iz NOB poznamo mnogo primerov, ki dokazujejo, da je pogosto mogoče z zvižajo več doseči kot s silo

Zavzetje oklopnega vlaka

Petega januarja 1942 ponoči je petnajst v domobranke preoblečenih partizanov pod vodstvom Ivica Marušiča-Ratka, komandanta 1. bataljona 2. krajiškega NO odreda vdrla v čuvajnico med postajama Svodno in Donje Dragotinje na progi Novi-Prijedor. Omenjeni postaji sta druga od druge oddaljeni le pet kilometrov, na obeh pa sta bili sovražnikovi posadki.

Partizanski borci so čuvaju ukazali, naj po telefonu upostavi zvezo z obema postajama. Najprej se je oglasila Svodna. »Halo! Je pri vas kaj novega?«

»Je vprašal čuvaj.«

»Prav nič. Vse je v redu. Kaj pa pri tebi?«

»Tudi vse v redu, le da je hladno.«

Nato je poklical še postajo v Dragotinji. Tudi tam ni bilo nič posebnega. Ratko je zatem ukazal prekiniti zvezo s Svodno. Borci so takoj prerezali žice in ga obvestili, da je ukaz izvršen.

»Sedaj pa pokličite Dragotinjo in Prijedor,« je ukazal čuvaju. »Sporočite jim, da so partizani napadli Svodno. Pokličite na pomoč oklopni vlak.«

Telefon je spet zazvonil.

»Tu Dragotinja. Kaj je spet?«

»Dragotinja? Tukaj čuvaj...«

»Da, partizani so napadli Svodno.«

»Kaj? Kdo?«

»Svodna je napadena! Daj, poveži me s Prijedorom.«

Kmalu je dobil zvezo še s Prijedorom.

»Halo! Prijedor? Partizani so napadli Svodno. Pošljite na pomoč oklopni vlak.«

»Vlak je v Piskavici. Sporočili jim bomo, naj takoj odpelje. Dotlej pa morate potrpeti.«

»Domobranci« so postajali čedalje bolj živčni. Piskavica je oddaljena štirideset kilometrov in vlak potrebuje za vožnjo do čuvajnice dve uri. Partizanom pa se je zelo mudilo. Hladna januarska noč ni čakala. Znova so poklicali Prijedor in jih prosili, naj jih sproti obveščajo o približevanju oklopnega vlaka.

Telefon je pogosto zvonil. Druga za drugo so se oglašale postaje Omarska, Prijedor, Brežani in Dragotinja. Oklopni vlak je prihajal čedalje bliže.

»Dragotinja! Sporočite vlakovodji, naj se zaustavi pred čuvajnico št. 10. Tja je prispelo

deset vojakov, ki so se bili umaknili z mostu, sedaj pa se žele vkrčiti na vlak.«

Naposled so zaslišali pisk. Čuvaj je stopil ven in s svetilko dajal strojevodji znak, naj zaustavi. »Domobranci« so se razvrstili vzdolž proge. Zavore so zaškrtili, vlak pa se je ustavil. Z lokomotive so poskakali oficir, vojak, strojevodja in vlakovodja. Ozirali so se v temo in priganjali »domobrane«, naj pohite. Osem »domobranov« je lezlo v vagon, dva pa sta se napotila proti lokomotivi. Kurjaču sta postala sumljiva. Hitro je zapril oklopna vrata in poglaval vlak. Prišlo je do zmede. Oficir, strojevodja in vlakovodja so stekli proti lokomotivi, vendar so bili prepoznani, ker je vlak brez njih odpeljal proti Prijedoru. Partizani, ki so bili v čuvajnici, so jih takoj zatem zagrabili.

V vlaku pa so medtem odjeknili strelji iz pušk in pištol. Posadka oklopnega vlaka ni hotela pristojno položiti orožja. Prišlo je do kratkega, vendar ostrega spopada. Potem ko so bili trije vojaki ubiti, so se drugi vdali. Teh je bilo dvajset. Nato so partizani iz mitralje-

zov pobrali zaklepe. Mitraljezi so bili tako dobro pritrjeni, da jih niso mogli vzeti s seboj. Pač pa so pobrali vse drugo orožje in ga pometali ven. Pri Gornji Dragotinji je partizan, ki je stal na plošči vagona, med vožnjo skočil z vlaka in pobral to orožje, medtem ko so drugi borci z bataljonskim komandantom vred izstopili šele pri zapornicah tik pred Prijedorom.

OD ZNOTRAJ OSVOJENI BUNKERJI

Sovražnikovi položaji pri Bulincu, kakih trinajst kilometrov od Bjelovara, so bili tako močno utrjeni, da so jih imeli za nezavzetne. Domobranci posadka, ki jo je sestavljalo šestdeset mož, se je iz bunkerjev uspešno upirala vsem napadom.

Partizanski skupini, ki je takrat delovala na območju Bjelovara, je bilo jasno, da teh položajev ne bo mogoče osvojiti s silo — odzunaj.

Približno polnoči 9. avgusta 1943 se je poveljnik domobranske posadke vračal iz vaske gostilne proti bunkerjem, ko se mu približala »nemški poročnik« in ga ogovoril:

»Ste mar vi stotnik Ljubovjević? Vas iščem. Ukazali so mi, naj vas okrepim, ker je pričakovati partizanski napad.«

Segla sta si v roke. Stotnik je sicer povabil »poročnika« na čašico, ta pa je povabilo zavrnil:

»Ne, hvala. Bolje bo, če takoj kreneva proti bunkerjem in na položaje razporediva tudi moje ljudi. Kdo le ve, kaj vse se še lahko pripeti to noč.«

Pol ure kasneje je domobranski stotnik že objavljaj svojim vojakom veselo novico:

»Fantje, poslali so nam pomoč. Prispeli so nemški vojaki. Sedaj boste mirneje spali...«

Oficirja sta nato »nemške vojake« razdelila po bunkerjih in jih pomešala med domobrane, ki so bili že poprejš tam. Kmalu zatem, ko sta odšla, je izbruhnilo... Domobranci so v hipu ostali brez orožja in se spremenili v ujetnike. Upirali so se le v enem bunkerju, vendar se je spopad zanje slabo končal. Trinajst domobranov pa je ušlo. Vse drugo se je izteklo v najlepšem redu.

Izid akcije je bil znan v hipu, ko je »nemški oficir«, komandir partizanske skupine, ukazal domobranskemu stotniku:

»Daj mi svojo pištolo.«

Vso opremo in orožje, ki so ga našli v bunkerjih, so takoj spravili na varnejše mesto. To noč so ujeli kakih petdeset domobranov, ki pa so jih takoj zatem spustili, zaplenili pa štiri lahke mitraljeze, eno brzostrelko, 73 pušk, dve pištoli in 33.000 nabojev.

Tako so drzni partizanski borci osvojili sovražnikove bunkerje — odznotraj.

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

Na novo leto 1942 se je Gorenjski bataljon zbral v Dražgošah in štab, ki se je nastanil pri kmetu Birtu v zaseku Na pečeh, je razporedil moštvo po vsej vasi. Na pečeh, večinoma v Sokolskem domu, se je nastanila 1. četa, pri cerkvi v Prosvetnem domu in šoli se je namestila 2. četa, medtem ko je njen Bičkov vod odšel v zaselek Jelenšče. Štab je formalni tudi rezervni vod, v katerem je bilo kakih 20 borcev z dvema lahkim strojnica. Štab je imel zvezo z organizacijo OF v vseh večjih krajih v okolici, pa tudi s pokrajinskim komitejem KPS. V Dražgošah je bataljon razvil živo politično in kulturno delo, saj je v Prosvetnem domu in Sokolskem domu priredil več mitingov, na katerih je govoril tudi Stane Zagar. Iz bataljona so odhajale v dolino patrulje in skupine in ena od njih je 5. januarja popoldne pri mostu čez Savo pri Skalah (občina Ribno) obstrlejevala patruljo 1. čete 510. bataljona deželnih strelcev iz Radovljice in hudo ranila tri vojake.¹³⁰

Ko se je Gorenjski bataljon izvil iz obroča na Valterskem vrhu, so nemške sile drugo jutro udarile v prazno in za represalijo na Valterskem vrhu požgale domačijo kmeta Janeza Demšarja in njega ter njegovoga blapca ustrelile in vrle v ogenj, na Črnem vrhu so zažgali domačijo Silvestra Buha, pobili vso družino ter trupla pometali v ogenj, dne 3. januarja pa so v Begunjah ustrelili kmeta iz Vinharjev Pavla Peterneja in njegovega sina.¹³¹ Okupator je bil besen, ker mu ni uspel prvi večji udarec proti Gorenjskemu bataljonu in vodstvo blejske podružnice državnega propagandnega urada NSDAP za Koroško je 3. januarja 1942 takole poročalo o razmerah na Gorenjskem:

»Tolpe delujejo še naprej in se zdi, da je vsa dežela preprejena z odlično obveščevalno službo. Obe dolini Sore, kjer se je največja tolpa držala v božičnih dneh, sta odrezani od vsakega avtobusnega prometa. Zato seveda težko posredujejo naše propagandno gradivo tamkajšnjemu prebivalstvu. Tolpa je naša policija obkolila, a nam je prizadejala velike izgube na mrtvih in ranjenih ter se prebila na sever proti Bledu in Radovljici. V bližini Kroke je v silvestrski noči obkolila vas in izropala tamkajšnji konzum. Da bi odpeljala blago, je vzela s seboj konja in voz. Sedanje razmere so torej znova kritične in nejasne. Kaže, da naše sile ne zadostujejo, da bi te bandite dokončno uničile. Takšne razmere seveda tudi zelo slabo vplivajo na razpoloženje prebivalstva.«¹³²

Okupator se je torej zelo dobro zavedal, da so politične razmere na Gorenjskem zanj zelo neugodne. Zelo si je prizadeval, da bi z novimi in okrepljenimi enotami prizadel težke udarce Gorenjskemu bataljonu, a mu to nikakor ni uspelo. Novi šef civilne uprave dr. Rainer je ukazal, da je treba o razpoloženju na Gorenjskem poročati zadržano in predvsem pametno. »Ljudstvo na eni strani ve, da so boji s tolpami, torej ni mogoče govoriti o kakšnem čudovitem razpoloženju med prebivalstvom.«¹³³

Izslediti in ponovno napasti Gorenjski bataljon je bila torej za okupatorja ne samo pomembna vojaška, temveč tudi politična akcija. Zato si lahko mislimo, s kakšno vnetostjo se je lotil izpolnjevati policijski akcijski štab Jugovzhod, ko je okoli 28. decembra 1941 začel normalno delati. Komandant štaba generalmajor Schreyer je imel torej skoraj 14 dni časa, da se je natančneje seznanil z razmerami na Gorenjskem. Policiji je uspelo, da je novo bivališče Gorenjskega bataljona izsledila že prve dni januarja 1942, in štab je takoj začel pripravljati t. i. »veliko akcijo« (Grosseinsatz) proti Dražgošam. Osnovna sila, s katero je »az-potalag«, so bili rezervni policijski bataljoni, in sicer 93. na Bledu, 44. v Sečah, 181. v Kranju, 171. v Radovljici, 325. policijski bataljon v Stražišču pri Kranju in policijski smučarski patruljni oddelek na Bledu, medtem ko je bil — vsaj tako kaže — 10. rezervni policijski bataljon šele na poti na Gorenjsko.¹³⁴ Ker je vsak od petih policijskih bataljonov imel okrog 600 mož, a jih je nekaj moral pustiti v postojanki, sodim, da je bilo za napad na Dražgoše na razpolago najmanj 2500 policistov, kar pomeni, da je že sama policija bila v deseterkratni premoči. Partizanski viri cenijo število sovražnikov pri napadu na Dražgoše na 2000–3000 mož, torej povsem realno.

130 Poročilo orož. okrožja Radovljica Handlu 25. 1. 1942 (Zbornik NOV, VI/2, dok. 130); Jan: Dražgoše, 56–58.

131 Jan: Dražgoše, 49.

132 Poročilo blejske podružnice drž. prop. urada NSDAP za Koroško 3. 1. 1942, arhiv IZDG, f. 1003.

133 Navodilo vodstva drž. prop. urada NSDAP za Koroško, arhiv IZDG, f. 1003.

134 Seznam policijskih enot na Gorenjskem v začetku januarja 1942, NAW, T-173, navitek 10.

(NADALJEVANJE)

PARTIZANSKE UKANE

Začetek sovražnikove ofenzive nas je dobil na položajih pri Topuskem in Glini. Naš 1. bataljon Baniškega odreda je bil takrat v Bolincu. Kmetje so lepo skrbeli za borce in jih dobro hranili, borci pa so branili vasa pred sovražnikovimi vdori. Čeprav je sovražnik že v prvih dneh ofenzive napadel Bolinec z močnimi silami, se mu je bataljon sprva kar uspešno upiral. Prvega dne so bili zavrnjeni vsi sovražnikovi napadi v tej smeri.

Ko pa je 23. ali 24. januarja 1943 sovražnik ob podpori topništva obnovil napade, se mu je približno opoldne naposled le posrečilo vdreti v vasa. Brž ko smo v štabu odreda zvedeli, da se je moral bataljon umakniti iz vasi, sem pohitel proti Bolincu, da bi ugotovil, kaj se tam dogaja. V koloni, ki se je umikala iz vasi, sem našel na Djura Vujića, komandanta 1. bataljona. Djuro mi je takoj začel razlagati, kako so se borili v vasi in kako so se sedaj Nemci v Bolincu razporedili na položaje, na katerih je bil poprej njegov bataljon. Dodal pa je, da mu ponoči ne bi bilo težko poploviti vseh Nemcev, če mu to dovolimo.

»Pa saj ti tega nihče ne brani,« sem mu dejal, ker sem zapal bataljonu in iznajdljivosti njegovega komandanta.

Djuro je zahteval le to, naj

Psi s konzervnimi škatlami na repih

nekdo z vzhodne strani napada pokopališče, da sovražnikove enote, ki so bile tam, ne bi mogle pohiteti na pomoč onim v Bolincu. Ker so bile tam enote 7. divizije, smo prosili njenega komandanta Jakišića, naj bi to storila kaka njegova enota. Ta pa je našo prošnjo zavrnil. Njegov borci so bili utrjeni in so jih naslednjega dne čakali še hudi boji, pa jih zato ni hotel brez potrebe obremenjevati z novimi in manj pomembnimi nalogami.

Mi pa navzlic temu nismo odnehali in smo zaprosili za pomoč našega starega znanca Nina Marakovića, komandanta 7. brigade. Tudi ta ni hotel utrjati svojih borcev, vendar je le poslal neko svojo četo obstrlejevat sovražnika na pokopališču, da bi tako pritegnila sovražnikovo pozornost nase.

V vasi so se bile utaborile enote »Vražje divizije«. To noč sovražnikovi vojaki niso mislili na počitek in so pričakovali napad partizanov. Zato so okrepili straže in drugo zavarovanje. Komandant Djuro pa jih je kljub temu prevaral.

Še pred prihodom Nemcev v vasa so se bili kmetje umaknili v hribe. S seboj so vzeli to, kar jim je bilo najnujnejše, živino pa so poglali iz vasi na prosto. Z njo so bili tudi psi. Djuro je polovil nekaj psov, jim za repe privezal konzervne škatle in jih

spustil proti vasi. Psi so pohiteli vsak proti svoji hiši. Ko so sovražnikovi stražarji zaslišali ropanje škatel, so sprva menili, da jih napadajo partizani in so začeli streljati v smeri, odkoder je bilo slišati kak ropot. Streljanje je potihnilo šele čez pol ure. Takrat je sovražnik le ugotovil, da so ga partizani potegnili za nos. Njihovo poveljstvo je po vsem tem sklepalo, da so jih partizani hoteli motiti pri počitku in ne napasti, pa je zato vojake napotilo v hiše spat.

Brž ko se je to zgodilo, se je Djurov bataljon ob enajstih ponoči približal vasi. Ker so borci vedeli za vsako gaz in vsako stražarsko mesto, so sovražnikove stražarje zlahka polovili, nato pa na vseh izhोजenih stazah razpostavili strojnice.

Ko so se oglasili prvi strelji, so sovražnikovi vojaki planili iz hiš in se skušali rešiti po stazah, kajti povsod drugod je bil sneg preglobok. Tam pa so jih že čakali partizanski mitraljezi in jih podirali kot za stavo. V nekaj hipih je bila razbita vsa sovražnikova četa. Ob tej priložnosti je bilo ubitih in ranjenih kakih 70, ujetih pa 38 sovražnikovih vojakov. Med ujetniki je bil tudi neki oficir. Razen tega pa je Djurov bataljon to noč zaplenil tudi vso sovražnikovo oborožitev in opremo.

Generalmajor Dušan Jandrić

Avtobusni promet Maribor

TURIST AGENT

- ORGANIZIRA vse vrste izletov po Jugoslaviji in v inozemstvo za skupine in posameznike ter prireja izlete za šolsko in drugo mladino s 60-odstotnim popustom
- REZERVIRA hotelske in privatne sobe za letni oddih in službena potovanja
- POSREDUJE nabavo potnih listov in vizumov
- PRODAJA avtobusne vozovnice in letalske vozovnice JAT
- VZDRŽUJE redne avtobusne proge po Sloveniji in inozemstvu
- OPRAVLJA menjalno službo in daje vse vrste turističnih informacij

POSLUŽUJTE SE NAŠIH USLUG IN ZADOVOLJNI BOSTE!

SAP

LJUBLJANA

ODDELEK ZA TURIZEM,
TITOVA 38

Poslovalnice: Ljubljana, Zagreb, Brežice, Krško, Trbovlje, Idrija in Cerknica

VABIMO VAS NA JESENSKE IZLETE

Po reklamni ceni z mercedesom in caravelo
NA DUNAJ IN V PRAGO

Stiridnevno potovanje z odhodom 3. in 13. septembra z letalom, v povratni smeri pa z avtobusom v Prago in na Dunaj. Ne zamudite enkratne priložnosti — v štirih dneh boste spoznali kulturne in zgodovinske znamenitosti dveh evropskih prestolnic.

Prijetno se boste počutili 7. septembra 1968

HEILIGENBLUT — CORTINA — GORICA

Na dvodnevem izletu si boste ogledali Ljubelj, Celovec, Gospo Sveto, Spittal, Heiligenblut, Grossglockner, Cortina D'Ampezzo, Longarone, Udine in Gorico

Tovariško srečanje nekdanjih internirancev in svojcev pogrešanih bo 7. in 8. septembra

NA RABU

Vabimo vas, da se udeležite dvodnevne obiske pokopališča žrtve fašističnega nasilja. Potovanje organiziramo za člane Zveze borcev in njihove svoje po programu 25-letnice osvoboditve italijanskih taborišč.

Veliko 9-dnevno turistično potovanje smo pripravili od 15. do 23. septembra t. l.

RAVENNA — RIM — NAPOLI — CAPRI — FIRENZE

Na tem potovanju si boste ogledali in spoznali kulturne in zgodovinske spomenike Italije.

ISTRO

boste spoznali na nedeljskem izletu 22. septembra t. l. Potovali bomo prek Divače, Rižane, Hrastovelj, Buzeta do Motovuna in se vračali prek Buj, Portoroža in Kopra v Ljubljano

V ZRN bomo potovali 27. septembra t. l.

MÜNCHEN

Veliko prireditev Oktoberfest in tehnične dosežke znanega bavarskega mesta si bomo ogledali v 4 dneh. Na povratku pa bomo videli se Salzburg, Grossglockner in Koroško.

AVSTRIJO — ŠVICO in ITALIJO

bomo prepotovali 28. septembra na 8-dnevno potovanje: Cortina, Bolzano, Innsbruck, Liechtenstein, Zürich, Luzern, Bern, Lausanne, Torino, Milano, Genova, La Spezia, Pisa, Firenze, Bologna, Padova in Trst. Na celotni trasi boste pod vodstvom strokovnega vodiča videli kulturne in zgodovinske spomenike in tehnične dosežke večjih mest teh držav.

- ZAHTEVAJTE PROGRAME ZA POSAMEZNA POTOVANJA.
- ZANIMAJTE SE ZA NAČIN OBROČNEGA ODPLACEVANJA.
- ZNIZUJEMO CENO NA OSEBO ZA SKUPINSKA POTOVANJA.
- PREPRIČAJTE SE O KVALITETI NAŠIH POTOVANJ.

SAP — LJUBLJANA

Titova 38, tel. 314-922

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

- PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

VSAK ČLAN

ZZB NOV SLOVENIJE

NAJ POSTANE

NAROČNIK

TV-15

ZA VAŠ TRANZISTOR GRE!

BATERIJE
za tranzistorje

- posebno za tranzistorje nova baterija SUPER PL po angleški licenci VIDOR
- 50 % daljša življenjska doba
- plastična prevleka onemogoča izločanje kisline
- izredno natančne mere
- elektronska kontrola kvalitete

TOVARNA BATERIJ
ZMAJ
LJUBLJANA

»DEŽNIK«

LJUBLJANA, Aleševčeva 14

izdeluje po konkurenčnih cenah vse vrste moških in ženskih dežnikov, vrtno senčnike

Prepričajte se v kakovost naših izdelkov.

TOVARNA TRIKOTAŽNEGA PERILA »PLETENINA«
Ljubljana — Zaloška cesta 14

- PROIZVAJA VSE VRSTE ŽENSKEGA, MOŠKEGA IN OTROŠKEGA PERILA IZ NAJBOLJSIH SUROVIN

KUPUJTE NJENE IZDELKE IN ZADOVOLJNI BOSTE.

dinos

PODJETJE Z INDUSTRIJSKIMI SUROVINAMI,
REPRODUKCIJSKIM IN ODPADNIM BLAGOM

Ljubljana — Parmova 33

TELEFON 312-664, TELEPR. 31-398

SE S SVOJIMI ENOTAMI V VSEH VEČJIH KRAJIH SLOVENIJE TOPLO PRIPOROČA ZA ODKUP ODPADNEGA BLAGA.

DAJTE INDUSTRIJI ODPADNE SUROVINE

Gostinsko podjetje
»CENTRAL«Hotel B kategorije
»DIANA«

Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna,
bife, 40 sob, od teh 24 s eno posteljo, s kopalnicami in telefoni.

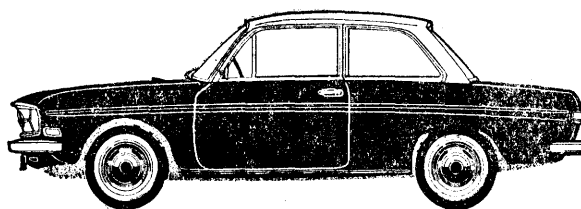
Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neposredni bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistični biro v hiši. Obiščite nas.

NAGRADNO
ŽREBANJE

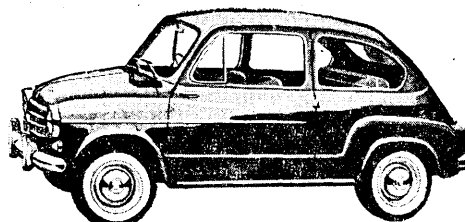
725 NAGRAD

- 20 prenosnih avtomatičnih živalnih strojev MIRNA — VERITAS
- 50 ročnih avtomatičnih ur DARWIL — model 1968
- 50 koles PONY — ROG

•••••
KMETIJSKA MECHANIZACIJA PO IZBIRI
3 NAGRADE — VSAKA
V VREDNOSTI 5000 Ndin
•••••

• 1 AUDI 80 L

• 1 ZASTAVA 750

Vlagatelji vseh vrst vezanih hranilnih vlog, torej tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci ter lastniki vezanih deviznih računov, ki ste že ali boste

do 31. avgusta 1968 vložili najmanj 2.000 Ndin na odpovedni rok nad eno leto, sodelujete pri velikem nagradnem žrebanju.

OB SOBOTAH POSLUJEJO S HRANILNIMI VLOGAMI NAŠI VARČEVALCEV VSE POŠTE V SLOVENIJI

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA, ŠUBIČEVA 2 DENAR PRI KB PRINAŠA VEČ

KB
LJUBLJANA

»Prijateljska« okupacija

Se prejšnji teden je naš list pisal o tem, kako se napetost zaradi notranjega razvoja na Češkoslovaškem polagoma pomirja, kako se izboljšujejo odnosi med to deželo v sru Evrope in njimi prijateljskimi in zavezniki sosedami Sovjetsko zvezo, Poljsko, Madžarsko, Demokratično republiko Nemčijo in Bolgarijo. Sestanka v Cerni in Bratislavi sta nekako rešila sporne zadeve in kompromisno priznala pravico, da gre Češkoslovaška po svoji poti v socializem. Vendar pa je na presenečenje svetovne javnosti sovjetski tisk v začetku prejšnjega tedna znova začel napadati Češkoslovaško, pisal o bonskih naklepih za bliskovito vojno, ki naj bi strla DR Nemčijo in Češkoslovaško.

Potem pa se je zgodilo tisto, kar velja za največje presenečenje povojnih let. V torek, 20. avgusta ob 22. uri, so čete Sovjetske zveze, Poljske, DR Nemčije, Madžarske in Bolgarije vkrakale na Češkoslovaško. Zjutraj naslednjega dne je bila že vsa Češkoslovaška zasedena in potem so »zaveznice in prijateljice« Češkoslovaške v nekaj dneh spravile v to deželo toliko vojakov kot ZDA v Vietnam v desetih letih. V vseh češkoslovaških mestih so se pojavili tanki zasedbenih dežel in potem je šlo vse po starih okupatorskih receptih: tanki, streljanje, aretacije političnih voditeljev, nasilje nad prebivalstvom, zasedanje sredstev informacij. Da ne bi prišlo do hujšega prelivanja krvi, je češkoslovaška armada dobila ukaz, naj se ne upira. Sicer pa bi bil njen odpor slaboten: bila je presenečena, razen tega pa šteje le okoli 160.000 mož.

V Moskvi trdijo, da so prišli na pomoč, za katero so baje prosili »partijski in vladni aktivisti ČSSR«, da se na Češkoslovaškem krepi kontrarevolucija, ki jo je treba zatreti. Cen-

tralni komite Komunistične partije Češkoslovaške je takoj odgovoril, da se je to zgodilo brez vednosti zakonito izvoljenih predstavnikov češkoslovaškega ljudstva. V odgovor na to so zasedbeni vojniki aretirali partijskega voditelja Dubčka, predsednika skupščine Smrkovskega, predsednika vlade Černika in še nekaj drugih najpomembnejših predstavnikov političnega življenja na Češkoslovaškem. Pri miru so začeli pustiti samo predsednika republike Svobodo, ki pa so ga potem kmalu odpeljali v Moskvo na pogovore. Baje so tam tudi drugi aretirani češkoslovaški voditelji.

Češkoslovaško ljudstvo je začelo upor. Postavilo je barikade in začelo demonstrirati. Okupatorskim vojakom skuša dokazati, da so nepotrebni, da je njihova navzočnost v ČSSR odveč, zakaj Češkoslovaška se je »pregrešila« samo v tem, da je sklenila po svoji poti stopati v socializem. Padle so prve žrtve, okupatorska vojska pa se je še naprej valila po češkoslovaškem ozemlju: zlasti proti zahodnim mejam.

Okupacija Češkoslovaške v marsičem spominja na dogodke leta 1939, ko je Hitlerjeva soldateska zasedla mlado republiko. Toda razlika med letom 1939 in 1968 je bistvena: tedaj je Hitler zasedel Češkoslovaško po sramotnem dogovoru v Münchnu, Hitler je bil idejni in dejanski vodja nacizma, njegov cilj je bil zavladati svetu in razširiti življenjski prostor Tretjega rajha. Leta 1968 pa je bila Češkoslovaška ena najpomembnejših socialističnih držav na svetu, dolgoletna zaveznica Sovjetske zveze, katere enote so jo osvobodile, bila je članica Varšavskega sporazuma. Agresija nanjo ni le kršitev vseh norm mednarodnega prava, marveč je tudi zahrbito dejanje, ki bo imelo velikanske posledice za vse socialistično gibanje v svetu.

Sovjetska zveza, Madžarska, Poljska, Bolgarija in DR Nemčija doma najnovejše dogodke drugače razlagajo: prišlo so na pomoč z vojsko, ker je bilo to potrebno za rešitev socializma v ČSSR, češkoslovaško ljudstvo je njihove vojske z veseljem sprejelo, saj je navsezadnje svobodno zadihalo. Pa vendar so čez nekaj dni v Moskvi »začuden« pisali, da sprejem tankov le ni tako prisrčen, da ljudje tudi zmerjajo sovjetske in druge okupatorske vojske. V drugih štirih deželah so pisali le tisto, kar je dovolila pisati Moskva in prebivalstvo je bilo uradno nepoučeno. Resnico je zvedelo iz tujih virov.

V tem sramotnem dejanju imata še posebno žalostno vlogo DR Nemčija in Madžarska. Trindvajset let po koncu vojne so Nemci spet v Pragi: to je žalostna ugotovitev z zelo neprijetnim prizvokom, pa čeprav gre tokrat za Nemce iz druge Nemčije kot leta 1939. V Pragi so tudi Madžari, ki so pred dobrimi desetimi leti v Budimpešti streljali na sovjetske tanke in katere so sovjetski tanki prisilili k molku ter jim odpihnili vse misli o posebi in svoji poti v socializem.

Zakaj so socialistične dežele, med njimi celo vodilna socialistična dežela, mati Lenina in oktobrske revolucije, napadle Češkoslovaško? V nekaj besedah: samo zato, ker Moskva ne more trpeti, da bi neka socialistična dežela gradila socializem drugače, kot si to predstavljajo v Moskvi, ker misli, da vse, kar ni sovjetsko, ni pravilno in ni socialistično. Poleg tega se v deželah, ki se jih je zdaj prijel vzdevek okupatorjev, bojijo, da bi razvoj dogodkov na Češkoslovaškem imel podobne posledice tudi pri njih doma.

Obsodba svetovne javnosti je enotna in skoraj soglasna. Izjema je seveda javnost v Poljski, DR Nemčiji, Madžarski, Bolgariji in Sovjetski zvezi, ki je nepoučena, izjema je DR Vietnam, ki zaradi sovjetske pomoči v boju proti ZDA ne more tvegati zamere v Moskvi. Najostreje so invazijo ČSSR obsodile socialistične in komunistične dežele in stranke po vsem svetu: predvsem Jugoslavija, Romunija in LR Kitajska ter komunistični partiji Italije in Francije, najmočnejši komunistični partiji zahodnega sveta. Vlade vseh dežel so protestirale, zahtevale umik okupatorskih čet iz Češkoslovaške, ves svet pa so zajele demonstracije, ki napadajo ukrep članice Varšavskega sporazuma in ki zahtevajo umik čet ter izražajo solidarnost z legalnim češkoslovaškim vodstvom.

Varnostni svet Organizacije združenih narodov tega dejanja ni mogel obsoditi zaradi proceduralnih težav: članice imajo pravico veta in Sovjetska zveza je to pravico seveda izkoristila. Sovjetski predstavnik Malik je s smešljajem na obrazu pojasnjeval, da so čete vkrakale v ČSSR, ker je bilo to nujno za rešitev dežele in ker so tako zahtevali pravi socialisti, ki so v težavah zaradi kontrarevolucije. Ko je bil v Pragi izredni kongres KPC, je iz Moskve prišel tudi tako natolevalen komentar: kandidati na kongresu, ki so potrdili dosedanja politiko in znova izvolili za prvega sekretarja Aleksandra Dubčka, niso imeli preverjenih dokumentov, torej so njihovi sklepi nezakoniti. Iz Prage je takoj prišlo povabilo, naj Leonid Brežnev kar pride v Prago in preveri verodostojnost dokumentov; sicer pa so kandidati za kongres — ta naj bi bil sicer šele 9. septembra — bili že izvoljeni pred tedni.

Okupacija Češkoslovaške nima in ne bo imela hudih posledic samo za ugled dežel, katerih vojske so zasedle ČSSR, marveč bo močno škodila vsemu socialističnemu gibanju v svetu. Lahko si predstavljamo, v kako nezavidljivem položaju so na primer italijanski in francoski komunisti; njihovi nasprotniki doma so dogodke na Češkoslovaškem izkoristili za dokazovanje, čes, zavzemate se za socialistično ureditev (Francije ali Italije), zdaj pa pogledajte, kaj počno v imenu socializma s Češkoslovaško.

Jugoslovanska javnost in njeno politično vodstvo sta enoglasno obsodila agresijo na Češkoslovaško. Naše ljudstvo je na strani ČSSR, na vse načine skuša pomagati državljanom ČSSR, ki so bili na dopustu pri nas, poleg tega pa moralno najodločnejše podpira Češkoslovaško na njenih posebnih tako imenovanih češkoslovaški poti v socializem. Prav pred kratkim smo »praznovali« dvajsetletnico zloglasne resolucije Informbiroja, obletnico dogodka, ko so tudi nas hoteli prisiliti, da ne bi šli po svoji poti. Predsednik Tito, predsedstvo CK Zveze komunistov Jugoslavije in Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije, komunisti, delovni ljudje, narodi in narodnosti Jugoslavije so »plebiscitarno izrazili globoko ogorčenje in protest proti okupaciji ČSSR. Popolnoma so podprli komuniste, delavski razred in narode ČSSR, ki se v težkih razmerah okupacije, zbrani okrog svojega partijskega in državnega vodstva, tako enotno, neomajno in ponosno bojujejo za neodvisnost in svobodo socialistični razvoj svoje države«.

STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

VLADO ŠEGRT: KRI NA KAMNU

Leta 1965 je izšla pri založbi »Veselin Masleša« v Sarajevu ta knjiga v srbohrvaščini. Napisal jo je Vlado Šegrt, slavni hercegovski partizanski komandant, član SKOJ od leta 1927 in član KP od 1931, narodni heroj in partizan od začetka. Zdjaj pa je izdal to knjigo v slovenskem prevodu zavod Borec.

Velikokrat ugotavljamo, da slabo poznamo osvobodilno vojno pri nas v Sloveniji. Še bolj pa to velja za druge jugoslovanske republike. Zato zavod »Borec« že ves čas, kar deluje, izdaja najboljša dela iz drugih republik, tako spominska kot druga. Šegrtovo delo je izrazito spominsko. V njem spremljamo avtorja od začetka aprilske vojne 1941 pa do konca vojne, ko je iz Ljubljane, kamor je pripeljal svojo 29. divizijo kot njen komandant, odšel v Mostar. Tam je predal dolžnost drugemu in zapustil vojsko, sam pa odšel najprej v Sarajevo, nato pa v Beograd, kjer je prevzel dolžnost v zvezni vladi.

Naši bralci bodo iz Šegrtove knjige zvedeli marsikaj zanimivega. Hercegovina je pokrajina, kjer so naseljeni Srbi, Hrvati in muslimani. Deželo so zasedli leta 1941 Italijani, čeprav je bila del Paveličeve »Neodvisne države Hrvatske«. Začeli so se pokoli srbskega življa, kar so okupatorji mirno gledali. Sila je rodila odpor, začela se je vstaja. Kasneje je okupatorju uspelo, da so s pomočjo četnikov zasedli med ljudstvo razdor. Sledila je huda italijanska ofenziva poleti 1942 in podobno kot iz Črne

gore so se tudi iz Hercegovine morali partizani umakniti v Bosno. Vrnili so se v IV. ofenzivi in zadali odločilen udarec četništvu.

V Hercegovini, kjer že stoletja živijo drug poleg drugega na eni strani muslimani, na drugi pa Srbi in Hrvatje, je zdaj ta, zdaj druga država vedno skušala izkoristiti zdaj ene, zdaj druge, da bi držala vse v pokorščini. Turki so se naslanjali na muslimane, Avstrija na Hrvate in muslimane, bivša Jugoslavija na Srbe. Zato so nasprotja med temi narodi rasla skokovito in zato je prišlo do strahovitih pokolov celih vasi. Najprej so ustaši morili Srbe, nato so četniki Hrvatje in

muslimane. Seveda so okupatorji vse to mirno gledali, saj jim je koristilo. Šele komunisti so kljub mnogim začetniškim nerodnostim in sektaškim napakam od samega začetka pokazali pravo pot — slogu in skupni boj proti okupatorju kot glavnemu krivcu vsega gorja. Šegrt kot star komunist je stal vedno v prvih vrstah borcev za sožitje narodov in verstev in je zato njegova knjiga hkrati obtožba šovinizma in himna internacionalizmu. Ko je bilo treba pozabiti na kri, ki je legla med narode, je taka sprava še posebno veliko dejanje.

Sovinstične strasti so še vedno prisotne, tudi v naši družbi, in zato je Šegrtova knjiga še zdaj pomembna in bo še, vsaj kot dokument časa, kako zaslepljeni so bili ljudje, ki so se sovražili zaradi vere ali celo samo zaradi pisave v cirilici ali latinici. Pa tudi, kako človeško zrelci so bili komunisti v teh zaostalih krajih.

MP

»Ženska četa«, nov jugoslovanski film

V produkciji Filmske delovne skupnosti iz Beograda in v režiji Mimirja Stamenkovića snemajo nedaleč od Plitvic in v vasi Trnavcu film »ŽENSKA ČETA«. Scenarij zanj je napisal Dragoš Simović.

Film bo spregovoril o dogodkih iz narodnoosvobodilnega boja. Glavne junakinje so žene in dekleta iz Like, ki so 1942. leta v sestavi 6. liške divizije ustanovile tri ženske čete. V prvi četi je bila tudi Jovanka Broz, komisarka čete pa je bila Naranca Končar, nečakinja Ra-de Končara. Zanimivo je, da je bil v teh četah edini predstavnik moškega spola — predavatelj.

Material za film so avtorji zbrali v pogovorih s še živimi udeleženkami in iz pisanih dokumentov, ki pričajo o hrabrih Ličankah.

Razstava Jožeta Peternela v Žireh

V soboto, 17. avgusta, so v Žireh odprli prvo samostojno razstavo del slikarja Jožeta Peternela. Žiri slove po pridnih ljudeh, ki se poleg vsakdanjega dela ukvarjajo še z drugimi prostorskimimi deli. Tako je tam nastala cela skupina naivcev, ki so — kot Peternel — zaposleni večji del v tovarni čevljev, v Alpini. Značilno je, da so vsi ti prav tako uspešni in delavni pri čevljarstvu kot pri slikanju.

Jože Peternel je komaj šestnajstleten postal partizanski ku-

rir, zato mu je vojna vtisnila svoj pečat. Izhaja iz številne kmečke družine. Tudi njegov oče je bil partizan. Vedno je želel upodabljati in sploh izražati svojo notranjost. Zato je bil dolga leta tudi vnet harmonikar, pa tudi pero mu ni tuje. Vendar je iz njega vse bolj silil slikar. To so pokazale že prve slike 1953. leta. Vztrajno je hodil svoj pot in si tako uredil svoj stil. Morda bi danes znal naslikati že kakorbori dognano podobo, vendar sam pravi, da temu ni kos v zadostni meri. Ostal bo naivce. To je prva njegova samostojna razstava, kjer je pokazal dvajset del (a precej jih je že prodanih); poprej pa je razstavljal že na nekaterih drugih razstavah skupaj z ostalimi slikarji amaterji. To se je začelo 1960. leta; odlej smo na takih razstavah opazili tudi po nekaj Peternelovih del.

Šel. Slikam okolje in življenje, ki ga moderni čas še ni spreminil in pokvaril. Ta moj nekdanji svet je postal moj notranji svet. Predvsem pa rad slikam drevesa. V njih vidim največ človeških značilnosti. Bujno se požene v rast, v življenje, ki ga narava poklanja vsakemu enako. Potem se dvigajo drugo nad drugo in padajo, tako kot mi ljudje. Padajo pod sekiro naše civilizacije in jih končno razjedajo drugi, tako kot nas razjedajo bolezni našega časa.

Zanimivo: čeprav je postal napreden in priden delavec v moderni Alpini, v njegovih slikah ni sledu o tem njegovem sedanjem življenju in okolju.

Vendar pa je občutke in gledanje na vojno upodobil tako, kot kaže ta fotokopija.

Peternel bo še delal in razstavljal, ker ima še dosti povedati. In v tem mu želimo veliko uspehov.

I. Jan

Prebujenje - antologija partizanske proze

Ceprav so razni pisci napisali razmeroma precej o naši osvobodilni vojni in dogajanju med njo, tako spominov, leposlovnih del, zgodovine, kronik in drugega, vemo še zelo malo ali skoraj nič o obsegu kulturne dejavnosti med njo. Hkrati z ljudstvom se je tudi večina pisateljev, pesnikov in drugih kulturnih ustvarjalcev odločila za osvobodilni boj.

Tako so se rodile pesmi in leposlovna dela že med vojno. Pisatelji in pesniki so jih pisali skrivaj — če bi jih okupatorji našli, bi to za ustvarjalca pomenilo smrt ali vsaj hudo trpljenje. Pri partizanih so pisali utrujeni, na puškinem kopitu, ob slabi luči lojenke, nosili spise v nahrbtnikih, jih skrivali pri znanih ali v raznih skrivališčih.

Dela so tiskale »tehnike«, tj. zasilne tiskarne, največkrat v ciklostilnih izdajah. Papirja je bilo malo, matrica ni prenesla večjega števila kopij. Mnogo izvodov se je porazgubilo, nekaj pa jih je vseeno dočakalo osvoboditev.

Emil Cesar, ki je doslej napisal monografijo o Bogu Flandru-Kljusovem Joži ter o Karlu Destovniku-Kajuhu, je z »Antologijo« skušal slovenskim

bralcem dati izbor najboljših in najbolj značilnih del slovenskih pisateljev. V ta izbor so prišla dela, ki so nastala med osvobodilno vojno. Med pisce pa zasledimo tudi imena, ki so nam znana iz povojne leposlovne ustvarjalnosti, ponatso ali opravljanja javnih služb. Tako so zastopani v »Antologiji« naslednji: Ciril Kosmač, Ferdo Kozak, Vladimir Pavšič-Matej Bor, Bogo Flander-Kljusov Joža, Miran Jarc, Ferdo Godina-Marko, Danilo Lokar, Bogomir Magajna, Jože Brejc-Jože Javoršek, Tone Seliskar, Vitomil Zupan, Karel Grabeljšek-Gaber, France Bevk, Miha Klinar, Ivan Potrč, Juš Kozak, Makso Snuderl, Anton Ingolič in Miško Kranjec.

Knjiga bo prišla prav predvsem tistim, ki se ukvarjajo s proučevanjem naše leposlovne ustvarjalnosti, pa tudi dijakom in študentom.

Ob tej knjigi pa v človeku vznikne misel, da bi lahko napisali tudi študijo o povojni partizanski književnosti, ki je še obilnejša, pomembnejša in velikokrat bolj zrela ter poglobljena kot medvojna, pa tudi krog njenih ustvarjalcev se je močno razširil.

MP

JOŽE PETERNEL: KONEC VOJNE

Tako je sodeloval tudi na veliki mednarodni razstavi »Mir in humanost med narodi« v Slovenem Gradcu in pa na razstavi »Svet naivnih Jugoslavije« v Kostanjevici.

O tem, kaj najraje slika, pravi sam:

»Najraje slikam kmečko okolje, iz katerega sem tudi iz-

IMELI SMO LJUDI ...

Oskar Verdnic

Dne 15. avgusta smo pokopali zašluznega moža, ki ga je smrt izrgala iz naših vrst. Oskarja Verdника, po domače Lokovnika iz Sml-klavza pri Slovenjgradcu.

V njegovi hiši so se začeli shajati prvi aktivisti že jeseni 1941, od poltja 1942 pa so tja prihajali tudi borci. Jeseni 1942 se je pri Lokovniku s svojim spremstvom oglasil tudi Franc Rozman-Stane, tja ga je pripeljal Zdravko Čebular. Kasneje se je komandant Stane pri Lokovniku oglašal vsak teden, ko je šel mimo, da bi obiskal 1. pohorski bataljon.

Februarja 1943 so nacisti Lokovnika zaprli in ga odgnali v mari-borske zapore. Kljub mučenju ni povedal nič bistvenega, zato so ga izpustili. Ko se je vrnil domov, je še z večjo vnemo podpiral borce in aktiviste. Od prihoda 11. divizije naprej pa so bila njegova vrata skoraj noč in dan odprta za naše borce. O Lokovniku je pisal v svoji knjigi tudi Franc Zalaznik-Leon.

Slava njegovemu spominu!

T. B.

Marin Repina

Dne 22. julija smo se poslovili od tovarša Repina, rezervnega poročnika, med vojno komandirja minerskega oddreda Slandrove brigade. Rodil se je leta 1921 na Dvoru pri Smartnem pri Litiji, kjer je živel do januarja 1943. Tedaj so ga Nemci aretirali skupaj z drugimi fanti in ga odpeljali v internacijo. Čez dobrih sedem mesecev je od tam s petimi tovariši pobežnil in prišel k partizanom. Udeležil se je bojev za osvoboditev Zgornje Savinjske doline.

Po demobilizaciji se je posvetil gostinstvu. Nazadnje je bil upravitelj menze tovarne usnja Smartno pri Litiji. V prani grob ga je spravila zahrbitna bolezen.

Soborci in sodelavci ga bomo ohranili v spominu kot dobrega tovarša.

T. D.

Partizanska ljudska pesem

Za vasjo je čredo pasla

Za vasjo je čredo pasla
vsa vesela dan na dan,
s hrepenenjem gor je zrla,
kjer je vriskal partizan.

O, le vriskaj in prepevaj
naj trepeče klet tiran,
saj se bliža zvezda sreče,
z njo pa vse rešitve dan.

Ko bi mogla, ko bi smela,
rada šla bi gor v goro,
če ne ve, bi mu dejala,
česa zmaga naša bo.

Besedilo znane narodne pesmi »Za vasjo je čredo pasla« je priredil za partizanske potrebe Ludvik Kukavica na Pulegledu v II. grupi odredov. Pesem je bila objavljena v Slovenskem poročevalcu 15. januarja 1942.

Moj dragi bo življenje
za svobodo našo dal,
ostal mi bo de sin v tolažbo,
sin junaka bo ostal.

Trepevala mu bom pesmi,
gledal me bo nasmejan,
pravila o oku svojem,
bil je hraber partizan.

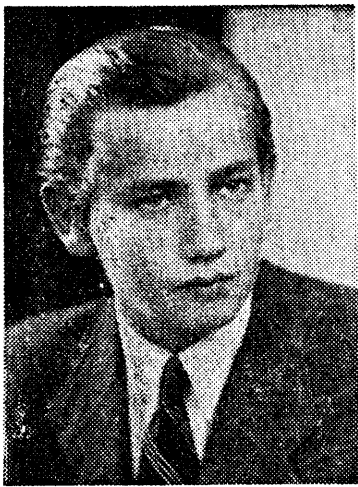
Vse trpljenje partizanov
bo poplačano s krvjo,
smrt fašistom in gestapom
vsi v boj za svobodo.

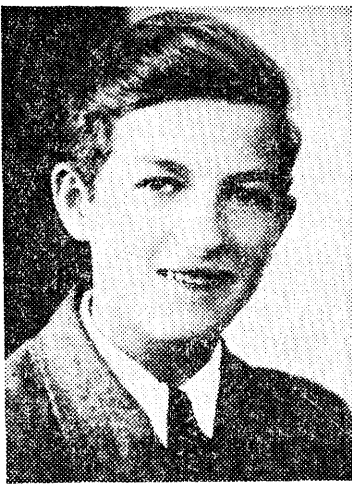
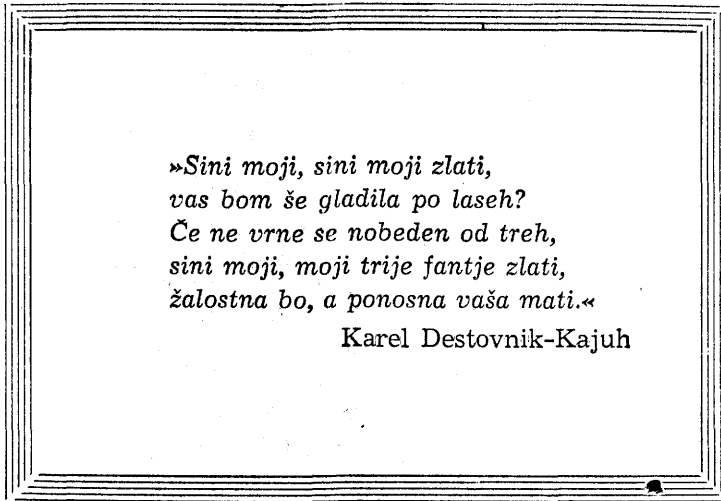
V KAMNU SO VKLESANA IMENA TREH GREGORIČEV

LJUDMILA GREGORIČ

LJUBO GREGORIČ (1922–1943)

ZDENKO GREGORIČ (1924–1943)

POLDE GREGORIČ (1921–1943)

Novi čas, nove razmere življenja, poročene v hitrem napredku dežele v zadnjih dveh desetletjih, so kot mah prerasle marsikatero vojno tragedijo. Vojna je bila mnogokje pobrala vso družino, mnogokje pa so

grozil z glasom, ki ga še danes slišim: »Gospa, še bradko boste obžalovali, imeli boste težke posledice, ker se je vaš mož izmaknil volitvam.« Takrat se je začelo: zasledovanja, preganjanja, zapori...

— Spomini na predvojne čase, posebno še po močevi smrti, so kot hude sanje. Tri otroke sem morala preživljati. Kuhala sem tujim ljudem, jim šivala, skratka, bila sem gospodinjstva pomočnica. Koliko ponižanj sem pretrpela!

Prišla je vojna. Gregoričevi fantje so bili skoraj že vsi pri kruhu: Polde je obiskoval drugi letnik medicinske fakultete, Ljubo je bil ravnokar nastopil službo, ko je končal trgovsko akademijo, najmlajši Zdenko pa je poleg službe še študiral trgovsko šolo. Toda vojna jih je našla idejno pripravljene.

— Fantje so že v šoli delali za napredno gibanje. Bili so nestrpni, venomer so tiščali v neke stvari, venomer grajali režim in govorili o boljših časih za delovno ljudstvo. Nato smo delali skupaj. Pri nas so bili sestanki in obiskovali so nas mnogi znani ilegalci.

Pri Gregoričevih na Tržaški cesti 22 je dozorelo mnogo načrtov za akcije proti okupatorju, tu so imeli varno skrišališče mnogi emigranti, revolucionarji. Gregoričeva jih je hrabrila in jim na razne načine pomagala. Prihajal je tudi njen nečak, narodni heroj Ljubo Serčer. Večkrat so bile pri njih preiskave.

Ko so slovenski prostovoljci tik pred kapitulacijo Jugoslavije odšli proti Zagrebu, je bil med njimi tudi Polde Gregorič. Nemci so ga ujeli in zaprli v Zagrebu. Mučili so ga in po nekaj tednih se je smel vrniti domov k materi in bratoma. Ljuba ni bilo več doma in Polde je hotel za njim v partizane na Dolenjsko. Pa je imel smolo: bil je izdan in Italijani so ga odgnali v Gonars. Iz taborišča mu je uspelo pobegniti tik pred razpadom Italije. Odšel je naravnost v Goriska Brda. Tu se je srečal s svojo mamo Ljudmilo.

— Po razpadu Italije sem ilegalno odšla čez Trst, Gorico in Benetijo v Brda.

Tam sem predala in preuzela literaturo in pošto od VDV in bila stalna zveza s Ljubljano do osvoboditve. Po dveh letih sem Poldeja v Brdih zopet videla; po dveh letih in zadnjič. Takrat je bil politkomisar. Padel je v bojih za Trst. Počiva v Loki pri Bazovici.

Polde je tolažil svojo mamo, ki ga je pogosto prosila, kot svoja druga sinova, naj se pazi. »Žrtve morajo biti. To je moja dolžnost. Če pademo, bodo prišli drugi za nami...« je govoril.

Ljubo je odšel v partizane spomladi 1942, na Dolenjsko v Serčerjevo brigado. Padel je v veliki ofenzivi avgusta 1942 med Ribnico in Sodražico.

— O sinovi smrti so mi povedali znanci. Najprej jim nisem verjela. Dolgo sem upala, da je še živ in šele, ko je po končani vojni dom ostal prazen, sem nehala upati. Nato sem izvedela, da je padel na struži. Njegovega groba nisem našla. Domačini, katere sem obiskovala, so samo odkimali za glavo.

Devetnajst let je bilo Zdenku, ko je moral umreti. Nazadnje je služboval v Logatcu. Od tam je odšel v partizane z Jožkom Tolajzajem, domačim sinom, kjer je stanoval. Skupaj sta padla, istega dne septembra 1943 v Crnem vrhu nad Idrijo. Tolajzajeva mama je dala oba fanta pokopati na logaškem pokopališču.

— Moj Zdenko se je hudo ranjen nekaj dni boril s smrtno. Kljub temu mi je poslal pozdrave in me prosil, naj ga obiščem. Odšla sem na pot, pa so me Italijani pri Logatcu ustavili in me niso pustili naprej. Kmalu je prišla žalostna vest o Zdenkovi smrti...

Dne 9. maja 1945 so vzvalovile ljubljanske ulice. Ljudje so se srečno objemali. Partizani so se vračali domov, mnogi po štirih letih, mnogi ponovno rojeni. Ljudmila Gregoričeva je gledala veselje množic z objokanimi očmi in tesnobnim pričakovanjem v srcu: ali se bo vrnil vsaj eden njenih zlatih sinov. Vsak dan ji je bolj odmikalo upe na srečno življenje po vojni.

Za mnoge od nas je vojna le še daljni odmev nečesa grozovitega, česar si ne želimo nikdar več. Za Ljudmilo Gregoričevno je vojna še vedno prisotna, saj ji je iztrgala dom, otroke in moža. Čas pa le počasi celi rane.

-žč-

Poziv iz občine Ljubljana-Bežigrad

Osnovni koncept Zgodovine delavskega gibanja in ljudske revolucije občine Ljubljana-Bežigrad je končan. Avtor ga bo v prihodnjih mesecih dopolnjeval skupaj z udeleženci tega območja.

S tem v zvezi občinski odbor ZZZB NOV Ljubljana-Bežigrad naproša vse, ki so bili partizani (borci ali ilegalni politični delavci) in so v času do 9. 5. 1945 bivali na območju sedanje občine Ljubljana-Bežigrad, da sporočijo svoj naslov na ZZZB NOV Ljubljana-Bežigrad, Parmova 41. Velja za tiste, ki danes bivajo izven občine Ljubljana-Bežigrad. Rok je do 15. septembra t. l.

Vse druge, ki še bivajo v navedeni občini, pa naprošamo, da se zgledajo pri vodstvu svoje krajevne organizacije zaradi izpolnitve vprašalne pole. Rok je do 30. septembra t. l.

Pripominjamo, da po tem roku ne bomo jemali vprašalnih pol v poštev. Izpolnjene vprašalne pole potrebujemo zaradi kratkih življenjepisov in za rekonstrukcijo raznih dogodkov v času NOB.

Občinski odbor ZZZB NOV je prepričan, da se bodo temu pozivu odzvali vsi udeleženci NOB, ki so bivali na tem območju.

ZZZB NOV občine Ljubljana-Bežigrad

le matere preživele. Njih bolečine le malokdo sliši. Novi čas drugače utripa, kot je nekdanj utripal v njihovih sanjah o prihodnosti. Živijo pa z velikim ponosom v srcih, da za ceno njihovih družin raste nova, velika družina.

Na grobišču na ljubljanskih Zalah so v kamen vklesana imena bratov Gregorič: Polde, Ljubo, Zdenko. Nihče od treh partizanov ne počiva tukaj. Le njihova imena opozarjajo na tragedijo družine Gregorič.

Obiskal sem Ljudmilo Gregorič iz Ljubljane, Krimška ulica 4. Trije njeni sinovi so padli v partizanih, mož pa je umrl že pred vojno za posledicami fašističnih zaporov. Spomin nanje še vedno boli in solza za njimi se še ni posušila.

— Bili so zlati fantje, bistri in živahni. V šoli so se pridno učili, doma pa so mi bili v veliko pomoč. In kako lepo so zapeli in zaigrali. Polde na violino, Zdenko na klavir in Ljubo na harmoniko.

Ljudmila Gregorič kot Primorka pozna vse metode fašističnega režima, kako uporne rodoljube prisiliti k poslušnosti. Saj je bil tudi njen mož Leopold njihova žrtev.

— Poročila sva se v Dornberku leta 1920. Kot učitelj je dobil službo na Grakovem pri Tolminu in leta 1922 smo se tja preselili. Leta 1924 so bile fašistične volitve. Mož se je hotel izmakniti in je odpotoval v Podbrdo. Neki karabinjerski funkcionar mi je takrat za-

Tudi mene so preganjali, pa me niso zaprli, ker sem imela majhne otroke.

Leopold Gregorič je bil v ječi dve leti: od leta 1925 do 1927. Kot predvojnega komuniste so ga v goriških zaporih hudo mučili. Domov se je vrnil kot razvalina. Leta 1928 je odšel v Ljubljano, leto kasneje pa je prišla za njim vsa družina. Leta 1935 je umrl.

»Spesa legna!« je zarohnel karabinjer in udaril s kolom po šotoru. Mrzle kaplje so šibale bedne stenovalce malega italijanskega šotora. Nihče se ni gnil. Slišati je bilo samo oddaljujoče se korake karabinjerja in udarec po sosednjem šotoru: »Spesa legna!«

Nihče se ne premakne, čeprav so vsi zbujeni. Zakaj pa bi se sploh zganili — zakaj naj bi odpirali oči pred strašno resnico?

Mraz je, december. Ležiš na tanki plasti mokre slame, skoraj na mokri zemlji, od koder ti počasi leze v kosti leden mraz. Sedem sestradanih internirancev, pokritih s tankimi vojaškimi odejami, se stiska drug k drugemu, »da bi se ogreli«. Pa tudi to nič ne zaleže, saj v teh izmognjenih telesih ni več toplote, to niso več ljudje, temveč okostnjaki, ki jih uteg-

1 Po drva!

FRANCE URSIČ: MRTVI

Slika z Raba

nejo kmalu, prav kmalu odnesti v »kampo 5«, kakor interniranci imenujejo veliko pokopališče v Kamporu.

Tudi sami se tega zavedajo. Zato se nihče ne zgane, nihče ne odpre oči, ker vedo, da je to brez pomena. Decembrska burja stresa šotor in zaganja mrzel dež v šotorsko plahto. Na tisoče uši se pase po teh še komaj živih okostnjakih, po krvavih ranah, in nihče nima več moči, da bi se čistil. Tu ležiš ves beden v blatu, mižiš in misliš na hišico tam nekje v Sloveniji, na pragu vidiš mlado ženo, ki drži v naročju otroka...

...sonce sije in vse je tako neverjetno lepo in prijetno...

»Spesa legna, maledetto!« rjove pred šotorom debeli karabinjer in vihti gorjačo. Jezen, ker se nihče ne gane, zagradi za prvi par obutih nog pri vhodu v šotor in potegne človeka ven na dež in v mastno blato. Človek pa se ne zgane

nihi sedaj: iz koščenega, upadlega obraza strmi dvojje osteklenelih oči...

To je naš rojak, kmet, nekdanj korenjak, ki je do trpel...

Karabinjer, ki je spoznal, da se je zmotil, debelo pljune in zamrmra tiste znane besede, ki smo jih nešteto krat čuli: »Crepca uši, crepa un cane!« — in odkoraka naprej.

Medtem so že drugi Lah nabraali nekaj internirancev, pa jih zdaj podé proti izhodu taborišča »po drva«.

Prebivalci šotora so se zganiili in potegnili mrtvega tovariša nazaj v šotor. Potem so spet čepeli, zaviti v usive cape, in strmeli predse. Obračunali so že z vsem in z vsemi, smrt jih ne pretrese več — tovariš jim je še bolj blizu v smrti, na katero sami še čakajo. Razen tega pa pomeni ta mrlič še vedno svojevrstno »kapital«: na pogreb lahko počaka kakšen dan, tovariši pod šotorom pa si bodo razdelili njegovih sedem dekagramov kruha, ki ga bodo danes še dobili zanj...

Pri delitvi »zajtrka«, tj. zamejalke mlačne temne brozge, se raznesejo taboriščne novice. Krvava griza se je še bolj razpasla; prejšnjo noč je umrl pod šotori 78 tovarišev, žrtev griže, lakote, onemoglosti in milijonov uši. Plašno se spogledujejo interniranci ob teh strašnih številkah. Tipajo se z rokami po obrazu, posebno pod

očmi, ali se morda že kaj pozna. Marsikdo otipa že prve znake otekanja in se strahoma ozira po obrazih svojih sosedov — boji se, da mu ne bi kdo potrdil sumnje... Zarje se v cape pod šotorom in si misli: morda bo pomagalo, če malo ležem. Toda to ne pomaga...

Vsak dan vlačijo izpod šotorov nove mrlice in jih nosijo v taboriščno ambulanto, ki sploh ni ambulanta, temveč samo mrtvašnica. Tam jim Lah poberejo še zadnje, kar je na njih ostalo — še zlate zobe izbijajo iz ust mrtvecem in tudi tistim, ki še niso popolnoma mrtvi. Potem jih zabijejo v preproste krste, tudi po dva v eno, saj so dovolj ploščati in tanki, zato bi bilo škoda žrtvovati za vsakega posebno rakev, pa tudi grobov bo manj videti...

To je bilo pozimi 1942–1943.

France Potočnik

LJUBLJANA

obvešča interesente za izlete na bojišča I. svetovne vojne v JUŽNE TIROLE ter na KRAS in POSOČJE, da je na splošno željo izletnikov priredi aranžma izletov tako, da znižuje ceno za:

- tridnevni izlet v TIROLE na 360 din, in za
- tridnevni izlet v POSOČJE in KRAS na 200 din.

Vsa pojasnila in programe za oba izleta zahtevajte pri GENERALTURISTU, Ljubljana, Gosposvetska 7, tel. 21-908.

Kdor gradi varčuje, če kupuje vse pri GRAMEXU

GRAMEX NUDI ZA NAKUP

1.000.000

KREDITA BREZ POROKOV

Za nakup zlasti priporočamo:

- prvovrstno salonitno kritino »Anhovo«
- kvalitetno vrsto cementa Trbovlje — Anhovo — Umag
- betonsko železo — na željo krivljeno po načrtih
- bogat sortiment keramike — sanitarij
- vse vrste apna
- vrata, okna, garažna vrata, parket, CARIL in dr. obloge
- vse vrste opencih izdelkov
- okensko steklo in drug gradbeni material

Informacije za potrošniški kredit daje prodajni oddelek, Kurilniška 10, tel. 310-140 in 312-851.

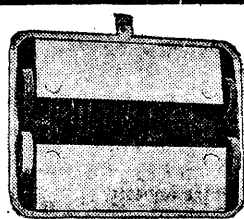
IZKORISTITE UGODEN NAKUP!

PRAVKAR DOSPELO IZ UVOZA

ščetke za čiščenje preprog — ročni aspiratorji — kura

na voljo in izbilo — v treh izvedbah v Trgovski hiši NAMA in pri Tromostovju NAMA ter v veleblagovnici NAMA Škofja Loka

Praktično — ekonomično — le malo truda za vsako gospodinjstvo

nama

LJUBLJANA
IN ŠKOFJA LOKA

KOTIČEK MLADEGA RODU

Tam, kjer vzhaja sonce

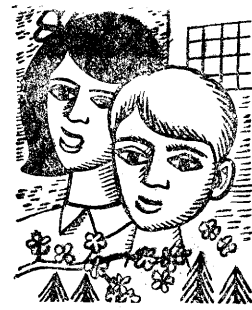
DALEČ DALEČ JE DEŽELA, KJER DIVJA VOJNA, KJER GOSPODUJEJO LAKOTA, BOLEZEN, SMRT.

V TEJ DEŽELI, KI SE IMENUJE VIETNAM, V TEM DRUGEM PEKLU, JE ZIVEL DEČEK LI-TSU. BIL JE STAR DEVET LET IN JE BIL PODOBEN NAŠIM DEČKOM, CEPRAV JE IMEL POSEVNE OČI IN RUMENKASTO POLT. TODA NI IMEL TAKO LEPEGA ZIVLJENJA, KAKRŠNEGA IMAMO MI. NI VSTAJAL OB SEDMHI, DA BI POJEDEL BEL KRUH IN POPIL SLADKO KAVO, VZEL TORBICO IN STEKEL V SOLO IN POPOLNE NAPISAL NALOGO, NI SE IGRAL S PRIJATELJI PO ZELENIH TRAVNIKI. NE, LI-TSU TAKEGA ZIVLJENJA NI POZNAL. ZA USPAVANJO SO MU GRMELI TOPOVI, REGLJALE BRZOSTRELKE, BRNELA LETALA.

BIL JE NAJSTAREJSI OD OTROK IN Z MATERJO STA MORALA SKRBETI ZA MAJHEN KOŠČEK RIZEVEGA POLJA, DA STA LAHKO NAHRANILA NJEGOVE MLAJŠE BRATCE IN SESTRICE. NJEGOV OČE PA SE JE BORIL NEKJE V DŽUNGLI.

IN NEKEGA DNE SO PRILETELA SOVAZNA LETALA. VSI SO ISKALI ZAKLONISKA, KAJTI BOMBNIKI, KI SE JEJO SMRT, SO PRISLI NENAPOVEDANI. TUDI LI-TSU JE ISKAL VAREN KRAJ. V NAROCJE JE VZEL MLAJŠEGA BRATCA IN SE V DOLGIH SKOKIH POGNAL ČEZ CESTO. NI DOSEGEL ZAKLONISKA. POLEG NJEGA JE EKSPLODIRALA BOMBA TER NJEMU IN BRATCU PRETRGALA NIT ZIVLJENJA. ZAMAN JE JOKALA MATI. LI-TSU JE UMRLO, PREDEN JE SPOLOH ZAČEL ŽIVETI. UMRLO JE, KOT JIH JE UMRLO STO, TISOČ IN JIH BO UMRLO ŠE VELIKO, DOKLER BO V TEJ DALJNI DEŽELI, KJER VZHAJA SONCE, SE DIVJALA VOJNA.

RENATA SIMIČ, Mojstrana

Pišejo nam...

Spoštovana tovarišica Milena!

»Kotiček mladega rodu« in tudi drugi članki, ki jih objavljate v vašem časniku, mi zelo ugajajo. Ob prebiranju teh preprostih in iskrenih izpovedi mladih ljudi in ljudi, ki so preživeli vojno, nenehno oblikujem svoja spoznanja. Mislim, da je pot, ki jo ubirate pri izbiri prispevkov, v veliko pomoč mladim, še doraščajočim bralcem »TV 15«, pri izgrajevanju njihovih osebnosti.

Tudi sama bi želela sodelovati z vami in vam opisati nekaj skromnih, a pomembnih spoznanj. Danes vam bom opisala dogodek, ki sem ga sama doživela. Želim, da bi se mladi ob teh vrsticah zamislili in se vprašali, če so morda tudi oni kdaj storili človeku krivico. Zelo bi bila vesela, če bi moj prispevek objavili v celoti. Res je dolg, pa vendar...

Prisrčen in iskren pozdrav!

FRANJA VIRANT,
Cvišlerje 4,
p. Kočevje

Draga Franja!

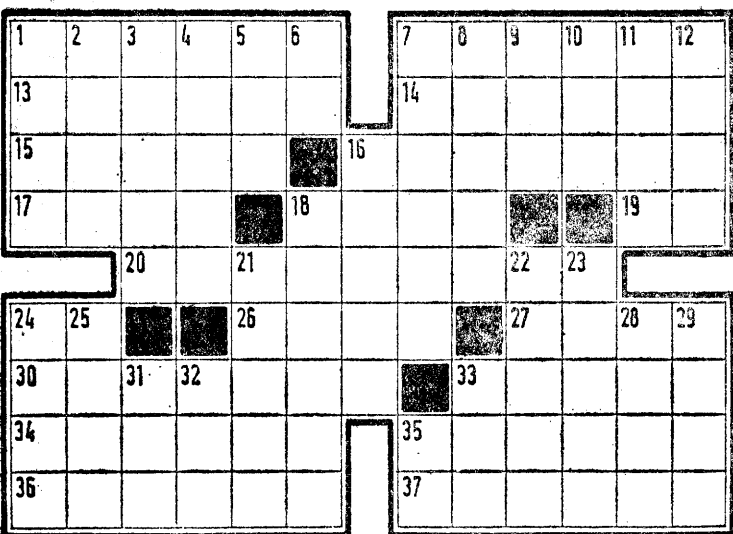
»NAJ POSTANEJO TE SKROMNE VRSTICE, NAMENJENE VAM, TRIBUNA POŠTENIH HOTENJ...«, sem zapisala v uvodnem napotilu sodelavcem naše mladinske rubrike. Zato ni nič čudnega, da sem se tvojega pisma in prispevka še posebno razveselila. Verjameš, da ti bom povedala, kaj mi iskrena prizadetost, ki veže iz zapisanih misli, daje slutiti, da to niso bile besede zaradi besed. In to je veliko, draga Franja!

Prispevek, ki ga danes objavljamo, sem nekoliko skrajšala. Ne zameri mi tega! Trudila sem se, da je tvoja osnovna misel ostala neokrnjena, in mislim, da se je s tem njena učinkovitost le povečala.

Najlepša hvala in — oglašaj se še kaj.

MILENA

KRIŽANKA

Vodoravno:

1. grad na Dolenskem z belogardistično postojanko, ki je bila likvidirana septembra 1943. 7. nabor pri obleki (množ.). 13. predvojna organizacija jug. nacionalistov, ki je imela čisto fašistični značaj. 14. ruski književnik, udeleženec državljanske vojne itd. (vsevolod vjačeslavovič, 1895—1963). 15. rudarski kraj v Srbiji na področju Kopaonika. 16. sredstva za snajenje. 17. naša najdaljša reka. 18. slog. 19. začetnik izumitelja dinamita. 20. kar smo doživeli med II. svetovno vojno. 24. kratka za sve v redu (angl.). 26. telesna poškodba. 27. otok v otočju Shetland v Severnem morju. 30. kraj pri Mokronogu, kjer je bila likvidirana belogardistična postojanka maja 1944. 33. simfonična suita Rimskega-Korsakova. 34. letno obvalo. 35. otočje pri Pulju. 36. vrsta egiptovskega bombaža. 37. narodni heroj, sekretar rajonskega komiteja Vič, padel junija 1912 (Milan).

Navpično:

1. tovarna pisalnih strojev v Ljubljani (v likvidaciji). 2. obmorsko le-

tovišče pri Izmiru (Turčija). 3. dolečne barve. 4. splošen naziv za hrabrega borca. 5. ime pevke Stefok. 6. avtomobilska oznaka Karlova. 7. rojstni kraj Otona Zupaničarja. 8. posejane jajčaste oblike. 9. neravnica. 10. ljubkovno žensko ime. 11. gora in prelaz v Himalaji blizu Anapurne (5069 m). 12. moško ime. 16. moško ime. 18. ljudsko ime za najcenejši avtomobil pri nas. 21. domače žensko ime. 22. eden izmed dveh angleških ujetnikov-Arabcev, ki sta pobegnila Nemcem in šla v partizane in oba padla. 23. ime ruskega pisatelja Čehova. 24. kopno sredi morja. 25. tunja. 26. zimsko vozilo. 29. ukana. 31. slj. 32. reka, ki teče skozi Innsbruck. 33. dolgoročno papige. 35. 2. in 4. črka abecede.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Krištof. 7. Tunel. 12. raskar. 13. Trdina. 14. oblat. 15. vre. 16. lom. 17. Flat. 18. Arosa. 20. ja. 21. Mlada pota. 24. no. 26. edina. 27. Lvov. 30. Ava. 32. aga. 33. Weser. 34. salame. 36. matere. 37. Aleksa. 38. domcil.

Borcem XIV. divizije

V nedeljo, 1. septembra 1963 se bomo tudi borci XIV. divizije udeležili partizanskega srečanja v Metliki. Hkrati bomo obiskali naše Belokranjce. To bo tudi uvod v proslavo 25. obletnice pohoda enot XIV. divizije na Štajersko.

Na svidenje v partizanski Beli krajini.

Odbor borcem XIV. divizije

Krivica

Bilo je mračno popoldne. Po nebu so se podili težki črni oblaki. Kazalo je, da bo izbruhnila nevihta. Nekje iz daljave je bilo že slišati bobnenje in strele so tu in tam s svojim grozečim opominom šinile po nebu.

Sprehajala sem se po ljubljanskih ulicah in opazovala ljudi, ki so hiteli mimo mene. Med to množico je stopal človek, človek z veliko bolečino v srcu. Njegovo obličje, pokrito z globokimi gubami, je razodevalo, da je v življenju veliko pretrpel in murskaj kaj doživel. Opiral se je na dve palici, vodil pa ga je lep, črn pes. Bil je slep invalid brez ene noge. Verjetno je bila ta žival njegova edina življenjska spremljevalka...

Ljudje so se umikali in mu s tihim sočutjem v očeh izkazyovali spoštovanje. Pa so prišli mimo trije pobalini. Ko so ga opazili, so se začeli smejači, in kar je bilo najhuje, tudi oponašali so ga. Invalidov je tako resni obraz se je še bolj zresnil, kajti čutil je, da je ta smeh veljal njemu. Bilo je, kot da se hočejo te oči, ki morda že desetletja niso videle zlatih sončnih žarkov, odpreti in videti... pa sta le nepopisna žalost in grenkoba zavela prek njegovega obraza. Zbral je poslednje moči in odšel dalje. Paglavci pa so oddirjali v nasprotno smer.

Obstala sem. Nisem imela toliko moči, da bi stekla za njimi in jim povedala, da to ni bilo prav... Tudi nisem stopila za invalidom in se mu v njegovem imenu in v imenu vseh tistih, ki ga spoštujejo, opravičila.

Danes se sprašujem, zakaj? Prav gotovo od presenečenja, saj se še dolgo potem nisem mogla zbrati. Moje srce je bilo vse prepolno ogorčenja, ki sem ga čutila do tistih otrok in do vseh, ki se tako vedejo. Mar ti otroci nimajo staršev, ki bi jim povedali, kaj vse so morali pretrpeti in žrtvovati ti ljudje? Ceniti njihove žrtve in s tem

tudi ta s krvjo pridobljeni mir, ki je največje in najdragocenejše bogastvo človeka, ni in ne sme biti težko!

Mladi ljudje so zaradi svoje lahkomišelnosti storili sočloveku krivico, ki se ne da več popraviti. Človek lahko marsikaj preboli in pozabi, spomin na krivico pa ostane in ga spremlja kot žgoča senca vse življenje.

Ulica se je medtem spraznila. Ljudje so odhiteli in vsakodnevne skrbi so jim verjetno ta dogodek kmalu izbrisale iz spomina. Jaz pa nisem čutila ne dežnih kapelj, ki so se usule z neba, ne slišala groma. Še danes ne vem, kako sem prišla do tistega stanovanja. Predramil me je šele njen zaskrbljeni glas:

»Saj si čisto, mokra, Franja,

kje pa si hodila?»

Veliko je bilo spoznanje tega dne in ni ga moč pozabiti. Nekje v mojem srcu je kotiček, kjer bo spomin na to krivico, storjeno človeku, živel tako dolgo, dokler bom živela jaz...

FRANJA VIRANT,
Cvišlerje 4, p. Kočevje

Obiskal nas je predsednik ZVB NOV Slovenije

Bil je ponedeljek, 22. julija, ko smo sredi razigrane igre z žogo zaslišali glas tovariša starešine: »Hitro si oblecite uniforme in v zbor!« Kot vestni taborniki odreda »Otok« iz Celja smo bili kmalu pripravljeni. Starešina nam je povedal, da nas je obiskal tovariš FRANC LESKOŠEK-LUKA. To je bilo za nas veliko presenečenje. Z veseljem smo zaklicali taborniški pozdrav. Po vsej dolini je odmevalo: ZDRAVO! ZDRAVO! ZDRAVO!

Tovariš Luka je vsem stisnil roke in nam zastavil nekaj vprašanj. Zelo so ga zanimali vtisi s pohoda naših članov po Pohorju. Potem smo napravili krog in ob zvokih harmonike zapeli nekaj taborniških in partizanskih pesmi.

Ta dogodek nam bo vsem ostal še dolgo v spominu, saj se ne zgodi vsak dan, da vidimo narodnega heroja. Vsi smo sklenili, da bomo ubogali svoje predpostavljene in se trudili, da bomo v prihodnje z marljivim delom koristili svoji domovini.

SREČKO ŠUPEK, Celje, Trubarjeva 16

PIŠE:
ANA
KUCELJJANEZOVA ČETA
PIŠE:
J. RAVNIK

10. Po skromni večerji se je družina spravila k počitku. Janez ni mogel zaspati. Premetaval se je po slamnatem ležišču v kotu podstrešja. Vedel je, da je oče nekam odšel in se še ni vrnil. Radovednost mu ni dala miru, zlezel je z ležišča in se kot mačka izmuznil iz bajte. Skozi špranje lesene šupe so se videli prameni svetlobe. Stekel je bliže in zagledal očeta, ki je kopal jamo v prste na tla. Vanjo je položil celo naročje pušk in jama spet zasul, prst pa je poteptal z nogami. Fant je hitro zaslutl, da municija na njivi ni na varnem. Iz drvarnice je vzel motiko in odšel na njivo ter zaboj zakopal.

11. Naslednje dni so Brezarčki našli še nekaj pušk in nabojev in jih nesli vsak v svoje skrivališče. Tudi sosedje so iskali odvrženo orožje in ga zlagali na velik kup pod kozolcem. Slave je tam izmaknil zase nekaj pušk in jih odnesel na varno. Medtem so v izpraznjeno vojašnico prišli italijanski vojaki. Nekdanje orožnike so poslali po vaseh, da so prebivalcem naročili, naj pripravijo zbrano orožje. Čez nekaj dni so prišli karabinerji in odpeljali, kar so jim vaščani prinesli. Tudi Brezarčki so nekje staknili dva zarjavela avstrijska bajoneta in ju prinesli na vas.

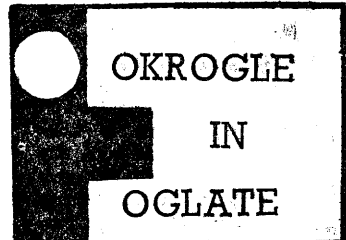
12. Življenje je teklo svojo pot. Njive je bilo treba zorati, posejati jaro žito in posaditi krompir. Večkrat so prihajali v vasico možiči v črnih kapah z velikimi cofi. Kupovali so prekajeno meso, maslo in jajca. Mirče je čutil do teh čudnih vojakov velik odpor, čeprav ni vedel, zakaj. Jezilo ga je njihovo žlobudranje in nasmihanje. Nekega dne je opazil na Brinarjevem skednju koklojo, ki je valila. Vzel je izpod nje jajca, jih pobral v klobuk in jih prodal črnuhom. Pazil je, da so se pomešala med druge. Brinarica je potem dolžila dihurja.

● Važen je — videz... Belgijski politik in bivši belgijski premier H. P. Spaak je, govoreč o svojih političnih izkušnjah, dejal: »S pojmom: kompromis v politiki mislimo na umetnost razdelitve pogače, take delitve, po kateri vsakdo verjame, da je dobil večji kos...«

● Včasih tudi kitajska kulturna revolucija prav pride... Bivši zahodnonemški kancler Ludwig Erhard, ki se ni ravno kdove kako dobro razumel z intelektualci, vsaj ne, dokler je bil kancler, je nedavno dejal: »Inteligenca (izobraženstvo) ni vedno kdove kako inteligentna. Ni menda golo naključje, da pravijo sedanji kitajski zmedji: kulturna revolucija.«

● Majhna cena življenja... Zahodnonemški minister za promet je govoril o poostrenem kaznovanju nediscipliniranih voznikov in je rekel: »Mnogi vozniki se bolj bojijo izgubiti voziško dovoljenje kot — življenje...«

● Ni samo pobožna želja kragujevske Slobode... Ta list je nedavno poročal: »Kilogram žive teže kakovostnega lepeniškega go-

veda prodajajo celo po 250 starih dinarjev. V mesnicah pa je kilogram istega mesa najmanj petkrat dražji! Eh, ko bi z enako naglico rasla tudi proizvodjalnost!»

● Če ni grešnega kozla... Po ročevalec Svetlosti iz Kragujevca je vprašal tajnika tamkajšnje organizacije ZK, zakaj sklicuje tako poredkoma sestanke. Možakar se je odrezal: »Nimamo nikogar, ki bi ga bilo treba kritizirati, pri nas se le redki odzovejo vabilu na sestanek, če ni tega...«

● Prizadejni občasni očete... Vesti iz Titovega Užica poročajo: Ariljski meščani se že precej dolgo jezijo na svoje komunale, ker ne skrbijo za postavitve smetnikov, ker se ovce po mili volji sprehajajo okrog kina, ker so dali odstraniti klopi, ki so stale pred spomenikom v Parku herojev. Na vse te kritike so v komunali odgovorili: »Dovolj je bilo sedenja, tovarši, treba se je lotiti dela!«

● Človek se navadi na vse... Socialnodemokratski prvak in minister v zahodnonemški vladi Herbert Wehner, ki ga politični nasprotniki pogosto napadajo, je dejal na konferenci strankarskih prijateljev: »Jaz sem se že navadil, da me nasprotniki izživljavajo, da pljuvajo name in me pretepajo. Tega se ne sramujem.«

● Logika rasistov... Bivši britanski visoki kolonialni uradnik sir Walewsky je skušal jakole ubraniti režim južnoroždejske rasistične vlade: »Južna Rodezija je policijska država, vendar pa je zato, da lahko policija štiti svobo. do belih prebivalcev.«

● Vreme je krivo... Italijanski pisatelj Alberto Moravia je v neki razpravi o političnem življenju v Italiji rekel tudi tole: »Mnogi naši politiki so podobni meteorologom. Slednji namreč vztrajno trdijo, da je vremenska napoved pravilna, da pa je vreme napačno...«

● Angleška nacionalizacija... Angleška ministrica za prapet in ravno navdušena nad programom nacionalizacije, kakršno so izvajali v Britaniji. Nedavno je menila: »Nisem prepričana, da je kakšen smisel v tem, da nacionaliziraš deficite, privatiziraš pa profite.«

DOBRO JE, ČE VESTE

Na Poljskem proizvajajo beli cement, določen za posebne namene. Ob proizvodnji tega cementa ne uporabljajo premoga, marveč tekoče gorivo, katerega pepel daje cementu sivkasto barvo.

Dvakratna žrtev morskoga psa. Avstralka Henrija Bursa preganja čudna smola. Ko se je lani kopala, ga je zgrabil morski pes in mu odtrgal nogo. Kakor hitro se je Bursu zacečila rana, se je spet napotil na plažo in spet ga je napadel morski pes in mu spet odtrgal nogo... Vendar se je to pot Burs lahko zasmel morskemu psu, zakaj to pot mu je namesto prave noge odgriznil — protezo.

Gojenje kač. Neka farma v Uzbekistanu (ZSSR) se je specializirala za gojenje — strupenjač. Farma bo vsako leto dobavljala raznim ustanovam in zavodom en kilogram kačjega strupa, tj. količino, kolikšno pridobivajo vse druge podobne sovjetske ustanove skupaj. Kačji strup uporabljajo kot protistrup in kot snov za razna druga zdravila.

Nepisemen v Italiji. V tej državi, ki ima zdaj več ko 54.000.000 prebivalcev, še vedno približno milijon ljudi v starosti od 14. do 50. leta ne zna pisati ne brati. 1951. leta je bilo še 5.500.000 nepisemenih, 1961. leta jih je bilo mnogo manj, samo še 2.000.000, 1967. leta pa še milijon. Največ nepisemenih je v južni Italiji in na otoku Sardiniji.

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE NA »MRTVI TOČKI«

Herr Sturman — imenujmo ga tako — je Petrovića pričakal v svoji »pisarni 101«. Petrović je vedel, da je od sklepa »Debelega Bavarca« dostikrat odvisna usoda novincev med taboriščniki

da so bili za taboriščne oblasti na »boljšem glasu«.

Miodrag Krstić iz Kragujevca se je hvalil, da bo gotovo dobil azil, ker je bil v Jugoslaviji dve leti v zaporu kot »politični obsojenec«. Franjo Ježić iz Varaždina je bil prepričan, da je naredil »izpit«, ker je povedal, da je bil »politično preganjan in obsojen«. Njegov rojak Mijo Kalić je trdil, da se laže; Ježić je bil res v zaporu, vendar zaradi kriminala. Krste Stefanovski »Kiki« iz Skopja je trdil, da je pobegnil iz Jugoslavije zaradi »antikomunistične dejavnosti«. Tako so govorili tudi drugi, toda resnica je bilo težko odkriti.

Malo je bilo takšnih kot Zagrebčan Vlado Stitić, ki ni skrival, da je pobegnil zaradi nesoglasja v zakonu. Bilo pa mu je žal, ker je zapustil lepo službo in hišo.

V Zirndorfu so bile tudi ženske. Prebivale so v posebnem poslopju. Poleg Jugoslovank je bilo nekaj Madžark, Bolgark in Čehinj. Nekatere so bile v taborišču že dolgo: kot na primer neko dekle iz Osijek, ki je že drugič rodilo v Zirndorf-Lagerju. V domovini je bila prodajalka, v Nemčiji pa prostitutka.

»Tam sem stanoval, ko sem bil v Parizu.«

»Ne morem razbrati pisave. Preberite naslov.«

Nenad Petrović je prebral naslov (Rue de l'arrivée) v dobri francoščini, kar Nemcu ni ušlo. »Debeli Bavarec« je spregovoril v francoščini: »Monsieur, bolje je, da priznate, da s takšnim znanjem francoščine niste bili v Parizu le tri tedne.«

Nemec je hotel ujeti Petrovića na laži, potem pa zahtevali od njega še več. Petrović je skoraj jokaje odgovoril, da se je osem let učil francoščino v šoli, Nemec pa je dejal, da gotovo nekaj prikriva. Nekaj časa sta se še »prerekala«, nato pa je »Debeli Bavarec« odslavljal tolmača in zasliševanje se je nadaljevalo med štirimi očmi. Petrović je namreč postal zanj zanimiv z druge strani: zato, ker mu je rekel, da ni takšen kot drugi v taborišču, ki nekaj prikrivajo in ki ne povedo vsega na zaslišanju.

Taboriščno vohunstvo

Na srečo je po odhodu tolmača zazvonil telefon. Medtem se je Petrović spomnil pogovora z emigrantom Krstićem. Tu di ta ga je vprašal, koliko časa je bil v Franciji. Ko mu je dejal, da tri tedne, se je zasmel, rekoč: »Gotovo si bil dlje... Meni je lahko poveš, staremu prijatelju...« Torej je bil Krstić ovaduh.

Sef »pisarne 101« je odločil slušalko in vprašal: »No, torej, kdo tu kaj prikriva pred nami?«

»Gospod,« je odgovoril Petrović, »ljudje se veliko pogovarjajo. Sem so prišli, da bi ostali nekaj časa, zato povedo tudi marsikaj zaupnega, pomagajo si z nasveti. Vemo, da ste odločilni, če gre za to, ali bomo ostali v Nemčiji ali ne, zato vam marsikdo ne pove vsega...«

»Prav to sem želel slišati od vas.«

»Ne razumem. Res ne lažem.«

»Verjel vam bom šele tedaj, ko mi boste našli vsaj pet ljudi, ki mi nečijo povedati vsega. Zanimajo me zlasti takšni, ki so bili prej v kakšni drugi državi, pa mi tega niso povedali. Potem vam lahko jamčim, da boste ostali v Nemčiji.«

»Toda, prosim vas, gospod, kako naj povem, ko pa nič ne vem.«

EMIGRANT MIOGRAD KRSTIĆ (V ZIRNDORF-LAGERJU), KI JE BIL V JUGOSLAVIJI DVE LETI V ZAPORU, JE NAPOSLED »PRISTAL« V TAKO IMENOVANI »PASJI ENOTI« NAJEMNIŠKE VOJSKE M.S.O. V ZR NEMCIJI

Sef »pisarne 101« ga je spet odslavljal, toda tokrat mu je dal sedem dni za »premislje«.

Kar bo, pa bo

»Kdaj je bil ta pogovor z »Debelim Bavarcem«, sem vprašal Petrovića v nürnberški hotelski sobi.

»Pred tremi dnevi, v torek.«

»In kaj si sklenil?«

»Nič! Njegov špicelj že ne bom. Če ne bi poslal domov potnega lista, bi že odpotoval.«

»Kako boš pa zdaj, brez potnega lista?«

»Kar naj me izženejo v Jugoslavijo. Sit sem že Zirndorfa!«

»Kdaj poteče Nemčev rok?«

»V petek. Čez pet dni.«

(Nadaljevanje prihodnjik)

Past »Debelega Bavarca«

Petrović je prikrival, da zna nemško. Tako mu je bilo lažje na zasliševanjih: lahko se je pripravil, ko je tolmač prevajal njegove odgovore. Ko se je spet znašel v »pisarni 101«, je zagledal na debeluhovi mizi zemljevid Nemčije, ki ga je bil kupil v Franciji. Nemec je vprašal, kakšen naslov je napisan na zemljevidu.

Iščemo predavatelje

Iščemo predavatelje, ki se čutijo sposobne kvalitetno predavati rezervnim oficirjem in podoficirjem o temah iz strokovnega programa 1968—1970. Zainteresirani naj se javijo do 1. septembra občinskim organizacijam ZZB NOV oziroma njihovim komisijam za rezervne oficirje in podoficirje, ki bodo sporočile njihova imena komisiji ROP pri republiškem odboru ZZB NOV.

Komisija ROP in RO ZZB NOV Slovenije

V ladijskih razbitinah — 4800 trupel

V preteklih dneh je norveški tisk mnogo pisal o strašotnem odkritju, ki se nanaša na drugo svetovno vojno. Do odkritja je prišlo povsem po naključju, ko je skupina športnih potapljačev, predvsem Švedov, skušala svoje sposobnosti preizkusiti s tem, da je preiskovala notranjost velike Hitlerjeve nacistične transportne ladje »Rigel« na severu Norveške, ki jo je angleško letalstvo potopilo novembra 1944

Čeprav so že prej slutili, kaj je v potopljenih razbitinah, so komaj sedaj zanesljivo odkrili, da je ta ladja pravzaprav »mrtvaška krsta«, ki je prevajala internirance. Nekaj Švedov, »lovcev na spomine-souvenire«, je iz notranjosti te razbitine odneslo nekoliko lobanj... Policija, ki je prišla do razbitin, je seveda začela iskati »lovce na mrtvaške lobanje«, vendar so pravočasno pobegnili.

Čeprav ne morejo natančno ugotoviti števila umrlih oziroma utopljenih internirancev oziroma ljudi, ki so bili na tej ladji, ima najbolj zanesljive podatke direktor neke železarnice. On zatrjuje, da je bilo v tej transportni ladji iz Bremena okoli 4800 ljudi. Razen 1800 sovjetskih vojakov je bilo na ladji 9 norveških ilegalcev, okoli 700 Hitlerjevih vojakov, ki so bili kaznovani, in nekaj sto jugoslovanskih internirancev.

Po dosedanjih podatkih menijo, da je izgubilo življenje v polarnih krajih za časa zadnje vojne okoli 3000 jugoslovanskih

internirancev, po tem odkritju pa kaže, se bo število internirancev, umrlih v nacističnih taboriščih na Norveškem, povečalo. Dokumenti nemških komand o taboriščih na Norveškem niso ohranjeni, zanesljivo pa vedo, da so bili v transportni ladji »Rigel«, ki so jo potopili angleški lovci, interniranci iz najsevernejših predelov Norveške.

Kako je prišlo do katastrofe? Drama se je odigrala v večernih urah 27. novembra 1944 okoli 10 km južno od Sandnessjoena (tu je bilo tudi taborišče), ko so štiri angleška letala napadla »mrtvaško krsto« in stražarsko ladjo ter »Rigla« po močnem mitraljeznem ognju zadela s tremi bombami. »Rigel« je objel plamen, nemški mornarji pa so ladjo skušali z manevriranjem obdržati na površini in so jo zapeljali v skalovje otoka Rosöy, kar pa jim je samo delno uspelo. Razbitine ladje so vidne še danes (nagnjena je za 45 stopinj, vendar pa je podpalubje, v katerem so bili interniranci, 40 metrov pod morsk gladino).

Edini preživeli je bivši norveški ilegalce Asbjörn Schultz, ki še sam ne ve, kako se je v smrtnem strahu nenadoma znašel na krovu ladje in si s skokom v vodo rešil življenje. Kasneje so ga našli člani odporniškega gibanja.

Sicer pa se z omenjeno katastrofo ukvarja že 20 let poseben norveški urad, ki bi želel identificirati žrtve v potopljenem »Riglu«. Žal pa, zatrjujejo, nimajo denarja, da bi dvignili razbitine in pokopali posmrtno ostanke, ki so pod krovom razbitin.

Z. T.

Preskrbuje industrijo in druge potrošnike z gumi-azbestnimi tesnilnimi ploščami različnih kvalitiet in namenom uporabe: parolitom 10, parolitom 25, parolitom 40, parolitoilitom, parolito-ciditom in parolitom armiranim (številk pomenijo atmosfere pritiska).

Dolgoletna tradicija v izdelavi slojastih plastičnih mas — laminatov: izoteksta po DIN 7735, kvalitete HgWG in HgWF ter izocartov po DIN 7735 kvalitete Hp I, Hp II, Hp III, Hp IV.

Kooperacija z industrijo motorjev in motornih vozil ter strojev za gradbeništvo.

Vabilo

Odbor borcev Jeseniško-bohinjskega odreda vabi vse nekdanje borce, svoje padlih in po vojni umrlih borcev ter vse, ki so tako ali drugače sodelovali z odredom, na svečano podelitev domicila odreda.

Proslava bo v nedeljo, 8. septembra, ob 10. uri »Pod skalco« pri Bohinjskem jezeru, če pa bo slabo vreme, v hotelu »Stane Žagar« na Ribčevem lazu.

Domicil odreda bosta podelili jeseniška in radovljiska občina.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kileži CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 S-dinarjev oziroma 18 novih dinarjev — Posamezna številka stane 50 S-din oz. 50 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 601-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

NIVEA
S PRAVIM ORAHOVIM EKSTRAKATOM
KREMA ZA SUNCANJE

NOVO

Sestav NIVEA KREME ZA SONČENJE v tubi je prilagojen za posebne funkcionalne in fiziološke lastnosti, ki jih ima koža med intenzivnim sončenjem na morju ali v hribih.

Koža hitro in lepo zagori pod vplivom pravega orehovega ekstrakta, hkrati pa je zaščitena pred opeklinami.

NIVEA
ZAGREB